

Inkilning i idrott

– Bara en rolig tradition?

Erfarenheter och upplevelser av inkilning
bland idrottande ungdomar och idrottsstudenter

Olof Unogård

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Examensarbete 139:2013
Masterprogrammet 2013-2015
Handledare: Karin Redelius
Examinator: Karin Söderlund

Hazing in Sports

– Just a Fun Tradition?

The Experience of Hazing among
Youth Athletes and Sports Students

Olof Unogård

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES, GIH

Graduate essay 139:2013

Master program 2013-2015

Supervisor: Karin Redelius

Examiner: Karin Söderlund

Abstract

Aim

The aim of the study was to examine the experience of hazing in sports among young athletes and sports students. Questions posed were (1) to what extent do young athletes and sports student have experience of hazing? (2) How does hazing work? (3) How do young athletes and sports students describe their experience of hazing? (4) What do young athletes and sports students think about hazing? (5) To what extent has young athletes and sports students heard about hazing?

Method

The method was a questionnaire of 39 questions with a number of qualitative open questions. The selection of respondents was 209 young athletes from eight different sport high schools and 91 sports students from the physical education teacher programs and sport coaches programs of The Swedish School of Sport and Health Sciences, GIH. The data collection was mostly made through visits to the schools, otherwise per postal mail. Quantitative data was analyzed in SPSS via Pearson Chi-Square with *p*-value at 0,05. Qualitative data was thematically sorted and categorized and thereafter interpreted through the theories of Pierre Bourdieu.

Results

A majority of the young athletes and sports students has heard about hazing. Almost half of the young athletes and every fourth sports student have been hazed, either at their own sport high school or in current or former sports club. In their own descriptions five categories emerged; a lot of the cases of hazing included either (1) alcohol, (2) undressed activities or activities with sexual reference, (3) putting on shows (with or without dress out), (4) eating or drinking “disgusting” food or drinks or (5) general games, tasks, activities and competitions. A majority of the respondents agreed to that hazing includes humiliation and degradation and that whom is being hazed is in a vulnerable position but also to that their experience was positive and that whom is being hazed usually thinks it is a fun thing. Few athletes wished to undo their hazing but every fourth respondent has sometime experienced a hazing as discomforting.

Conclusions

Hazing occurs in sports (in different ways and in different contexts) both in sports clubs and at sport high schools. Hazing is an important part of the reproduction of a sports culture; through the challenges and tests of hazing the new group or team member gets to prove his/her worth of being a member of the group, is conformed in its hierarchy and learns how he/she should think, act and behave within the specific sports culture.

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Studiens syfte var att studera unga idrottares och idrottsstudenters erfarenheter och upplevelser av inkilning i idrottsliga sammanhang. Centrala frågeställningar var (1) i vilken utsträckning har unga idrottare och idrottsstudenter erfarenhet av att ha blivit inkilade? (2) Hur går inkilningar till? (3) Hur beskriver unga idrottare och idrottsstudenter sina upplevelser av inkilning? (4) Vilken inställning har unga idrottare och idrottsstudenter till inkilning? (5) I vilken utsträckning har unga idrottare och idrottsstudenter hört talas om inkilning?

Metod

Metoden var en enkät om 39 frågor med inslag av kvalitativa frisvarsfrågor. Urvalet var 209 idrottande ungdomar från åtta olika idrottsgymnasier samt 91 studenter från Gymnastik- och idrottshögskolans tränar- och lärarprogram. Datainsamlingen gjordes mestadels på plats alternativt via post. Kvantitativa data analyserades i SPSS via Pearson Chi-Square med signifikansnivå på $p=0,05$. Kvalitativa data tematiserades och sammanställdes för kvantifiering, därutöver gjordes en kritisk läsning efter teoretiska utgångspunkter i Pierre Bourdieus teorier.

Resultat

En majoritet av ungdomarna och idrottsstudenterna har hört talas om inkilning. Nära nog hälften av ungdomarna och var fjärde idrottsstudent har någon gång blivit inkilad, antingen vid sitt eget idrottsgymnasium eller i nuvarande eller tidigare förening. I respondenternas egna beskrivningar framträdde fem kategorier; många inkilningar innehöll antingen (1) alkoholförtäring, (2) avklädda aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning, (3) uppträdanden (med eller utan utklädnad), (4) intag av "äcklig" mat eller dryck samt (5) allmänt beskrivna lekar, uppdrag, aktiviteter och tävlingar. En majoritet av respondenterna instämde i att inkilningar ofta innehåller drag av kränkningar och förödmjukelse och att den inkilade är i en utsatt position men också i att deras upplevelser varit positiva och att den inkilade brukar tycka att det är en kul grej. Få idrottare hade velat avstå inkilningen men var fjärde respondent har någon gång varit med om en inkilning som upplevts som obehaglig.

Slutsats

Inkilning förekommer inom idrotten (på olika sätt och i olika sammanhang) både i föreningar och vid idrottsgymnasier. Inkilning utgör en viktig del i reproduktionen av en idrottskultur; genom inkilningens prövningar och utmaningar får den nye medlemmen visa sig värdig medlemskap i gruppen eller laget, inordnas i dess hierarki och lära sig hur han/hon ska tänka, vara och bete sig inom den specifika idrottskulturen.

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Prolog.....	2
1 Inledning.....	4
1.1 Introduktion.....	4
1.2 Bakgrund.....	6
1.2.1 Om fenomenet och dess funktioner.....	6
1.2.2 Om begreppet.....	7
1.2.3 Om inkilningens historia.....	8
1.3 Forskningsläge.....	9
1.3.1 Definition och förekomst av hazing.....	9
1.3.2 Inkilning för att stärka lagsammanhållningen.....	11
1.3.3 Inkilningens implicita funktion(er).....	13
1.3.4 Svensk forskning om inkilning.....	14
1.3.5 Sammanfattning av forskningsläget.....	16
1.4 Syfte och frågeställningar.....	17
1.5 Teoretiska utgångspunkter.....	18
1.5.1 Habitus.....	19
1.5.2 Fält och kapital.....	20
1.5.3 Symboliskt våld.....	21
1.5.4 Genusteoretisk analys.....	23
2 Metod.....	25
2.1 Metodval.....	25
2.2 Population och urval.....	27
2.3 Procedur.....	28
2.3.1 Utformande av enkät samt pilotenkät.....	28
2.3.2 Datasamling och bortfall.....	30
2.3.3 Analys och presentation (inklusive signifikansnivå).....	30
2.4 Validitet och reliabilitet.....	31
2.5 Etiska ställningstaganden.....	32
3 Resultat.....	33
3.1 Ungdomarnas och idrottsstudenternas bakgrund.....	33
3.2 Ungdomarnas och idrottsstudenternas kännedom om inkilning.....	34
3.3 Ungdomarnas och idrottsstudenternas erfarenheter av inkilning.....	35
3.3.1 Var ägde inkilningen rum?.....	37
3.3.2 I vilket sammanhang ägde inkilningen rum?.....	38
3.3.3 Hur gick inkilningen till?.....	38
3.4 Sammanfattning av resultatdel I.....	40
3.5 Ungdomarnas och idrottsstudenternas upplevelser av inkilning.....	41

3.5.1 Upplevdes inkilningarna som obehagliga?	45
3.6 Ungdomarnas och idrottsstudenternas åsikter om inkilning	46
3.6.1 Varför förekommer inkilning inom idrotten?	47
3.7 Sammanfattning av resultatdel II	49
3.8 Angränsande fostranspraktiker	50
4 Sammanfattande diskussion	52
4.1 Att se på inkilning som begrepp	54
4.2 Att se på inkilning inom idrotten	56
4.3 Att se på studiens resultat (i relation till tidigare forskning)	57
4.3.1 Att tolka ungdomarnas och idrottsstudenternas berättelser	58
4.3.2 Att tolka resultatet ur ett genusteoretiskt perspektiv	60
4.4 Studiens styrkor och svagheter	60
4.5 Studiens slutsats och implikationer	62
Käll- och litteraturförteckning	64

Bilaga 1 – Enkät med missivbrev

Tabell- och figurförteckning

Figur 1 – Andel svarande som hört om inkilning vid sitt eget idrottsgymnasium (IG), vid andra idrottsgymnasium, i sin egen förening, samt i andra föreningar	35
Figur 2 – Andel svarande som blivit inkilad en gång, två gånger, tre eller fler gånger	37
Figur 3 – Andel svarande som blivit inkilad vid sitt eget idrottsgymnasium (IG), i sin nuvarande förening, samt i en tidigare förening	38
Figur 4 – Andel svarande som blivit inkilad i samband med läger eller turnering, utanför den idrottsliga verksamheten, under eller efter träning, i samband med fest, samt i andra sammanhang	39
Figur 5 – Andel inkilningsfall där ledare deltagit aktivt eller passivt, samt där alkohol förekommit	40
Figur 6 – Andel svarande som inkilat andra enstaka gånger eller flera gånger	41
Tabell 1 – Andel svarande som beskrev inkilning de varit med om samt hört talas om innehållande alkohol, avklädda aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning, något slags uppträdande med eller utan utklädnad, intag av ”äcklig” mat eller dryck, samt lekar, uppdrag, aktiviteter, tävlingar	45
Tabell 2 – Respondenternas svar på påståendefrågorna	47
Tabell 3 – Andel svarande som beskrev att inkilning förekommer inom idrotten för att skapa en bra lagsammanhållning, för att det är en kul grej, för att den inkilade ska genomgå en prövning, för att det är tradition, för att välkomna den nya idrottaren samt för att befästa en hierarki inom gruppen	50

Förord

Jag har, när jag skriver detta förord, jobbat med detta projekt i nära nog ett och ett halvt års tid. Under den tiden har jag haft förmånen av att vara anställd som forskningsassistent vid Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH), vilket naturligt gett mig flera fördelar. I jämförelse med de flesta av mina studiekamrater vid pågående masterprogram vid GIH har jag, bland annat, haft mindre belastning och tidsnöd inför projektet samt att jag, inte minst, fått lön för det andra tvingas ta lån. Jag har således haft allmänt goda förutsättningar och resurser för själva genomförandet av studien och det är en lyx jag unnar fler studerande oavsett nivå.

Trots att jag står som ensam författare för arbetet är det många som bör och ska tackas. Till att börja med vill jag tacka de elever och studenter från de olika idrottsgymnasierna och GIH som ställde upp för att svara på enkäten. Utan er hade det inte blivit någon studie! Jag vill också tacka vederbörande gymnasier för er hjälp och stöttning i vår kontakt med varandra och för det varma välkommandet ni visade mig när jag besökte er. Tack också till Riksidrottsförbundet, och då särskilt Jenny Svender och Kent Lindahl för att ni stöttat och underlättat för datainsamlingen. Tack till Britta för att du är den perfekta rumskamraten som alltid tar dig tid för stora och små problem, oavsett om det gäller statistikens snåriga landskap eller allmänna betraktelser om livet på och utanför campus. Tack till Line för att du knuffat mig upp för de brantaste ångestpucklarna och för att du alltid visar sådan stöttning i allt jag tar mig för. Och sist och mest, tack till dig, Karin, min handledare och chef. Du fångade in mig lagom till min examen från tränarprogrammet och gav mig chansen att få vara kvar på den högskola jag lärt älska så högt. Du har gett mig möjligheten att smaka på akademins sötma och arbetet hos dig har inte dämpat utan stimulerat min nyfikenhet för en akademisk fortsättning. Du har gett mig ynnesten att få sitta i samma korridor som akademiska förebilder som, du själv förstås, professor Håkan Larsson, lektor Birgitta Fagrell och professor emeritus Lars-Magnus Engström. Det har verkligen känts som ett privilegium att få vara en del av den kreativa och viktiga miljö som utgör Enheten för Kultur och Lärande (KuL) vid GIH. I ditt (hand)ledarskap finns ingen plats för någon piska och morot, utan du har snarare gett mig stor frihet och stort ansvar. Du har låtit projektet bli till mitt eget och du har med trygg hand och stort tålamod väglett mig genom de ibland överväldigande problem som möter en hermeneutisk idrottsvetare av idag. Vår resa ihop må ta slut här men jag hoppas och vill att vårt professionella samarbete får möta fler kapitel. Till sist vill både jag och Karin tacka Centrum för idrottsforskning (CIF) för finansieringen av denna studie.

Köpenhamn, sent i december 2013

Prolog

I Riksidrottsförbundets (RF) visionsdokument ”Idrotten Vill” beskrivs RF:s verksamhetsidé, samt vilken samhällsnytta och samhällsroll föreningsidrotten ska ha i Sverige. I förordet står att läsa:

Verksamheten ska präglas av respekt för alla människors lika värde. Barn- och ungdomsidrotten ska utgå från ett uttalat barnrättsperspektiv, med FN:s Barnkonvention som grund. [...] Vi vill genom vår verksamhet inom idrottsrörelsen utveckla människor positivt i alla avseenden. Det är vår ambition att på det sättet medverka till att utveckla ett bra samhälle.

(Riksidrottsförbundet 2009, s. 5)

Vidare skriver RF att all verksamhet ska utformas så att idrottare ska kunna ha roligt, må bra och prestera bättre. De anför också att idrotten är bra för den fysiska och psykiska utvecklingen hos individen, såväl som den sociala och kulturella. (ibid., s. 12-13). Därtill ska idrottsrörelsen ”medverka till en positiv utveckling i samhället och aktivt ta ställning mot det som är dåligt och nedbrytande”. (ibid., s. 19).

Men är all idrottsverksamhet så bra och utvecklande som RF säger att den ska vara? Följer och efterlever idrottsledare och aktiva idén om allas lika värde och bedrivs alltid idrott ur ett barnrättsperspektiv? Och tar idrottsrörelsen alltid avstånd från det som är uppenbart dåligt och nedbrytande?

RF anför att föreningsidrott spelar en viktig roll i många barns uppväxt och att den, vid sidan om hemmet och skolan, är den viktigaste miljön för fostran och utveckling. De attityder som förmedlas i idrottsrörelsen kommer att påverka många barns och ungdomars personliga utveckling och värderingar. (Riksidrottsförbundet 2009, s. 21; 23). Eftersom idrotten tillerkänns en sådan stor plats och betydelse i barns och ungdomars liv finns det därför flera viktiga frågor att ställa. Vad är det, förutom att förädla sina idrottsliga färdigheter, barn och ungdomar lär sig i idrotten och hur ser dessa lärprocesser ut? Är idrotten alltid en så sund uppfostringsmiljö – och i sådant fall på vilka sätt? Vilka är värderingarna och attityderna som barn och ungdomar gör till sina egna genom idrotten?

Pedagogen Lars-Magnus Engström menade att:

Idrotten i kraft av sin utbredning och popularitet speglar rådande uppfattningar och normer i samhället och medverkar till att återskapa tidstypiska, men också områdesspecifika värderingar. Annorlunda uttryckt medverkar idrotten till att många barn och ungdomar, på ett omedvetet men ändå mycket effektivt sätt, införlivar vuxenvärldens normer, värderingar och livsstil.

(Engström 1988, s. 6)

Med andra ord kan vi se på idrotten både som en bärare av en större bredare kultur, där barn och ungdomar lär sig (tidstypiska) värderingar som präglas av vuxna i största allmänhet, men också som en specifik kultur i sig, där barn och ungdomar lär sig (områdesspecifika) värderingar för själva idrottskulturen. Idrott blir därför intressant att studera, inte för att den *är* bra eller dålig, utan för att den har *potential* att vara bra men också dålig.

Det är mot bakgrund av detta förhållningssätt jag går in i studien; bara för att idrotten tillskrivs och tillskriver sig flera positiva värden (eller åtminstone målsättningar) som påverkar och utvecklar våra barn och unga behöver inte det alltid vara fallet. Idrotten har potential att vara både bra och dålig för våra barn och unga och förtjänar därför en kritisk granskning (eftersom den ofta utges och utger sig för att vara mestadels, om inte enbart, positiv). Jag vill med kraft påpeka att ingen förutfattad mening sätter tonen för studien; att idrotten har potential att vara både bra och dålig innebär att jag varken tar ställning för eller emot idrotten som sådan.

1 Inledning

1.1 Introduktion

Under senare år har media uppmärksammat ett antal händelser, med potentiellt kränkande inslag, som har skett i olika idrottsföreningar och på olika idrottsgymnasier, där ungdomar med elitinriktade ambitioner idrottar och studerar. Bland annat ska 16-åriga elever, vid skidgymnasier i Gällivare, Tärnaby, Sollefteå och Järpen, ha tvingats strippa och svara på frågor om sitt sexliv medan andra tvingats äta kattmat (16-åringar sextrakasseras på skidgymnasium 2013; Lindh 2012). För några år sedan uppmärksammades ett fall där ett antal ungdomar i AIK Fotboll åtalats för våldtäkt, efter att de tvingat ned sina yngre kamrater på golvet och fört in galgar och PET-flaskor i deras ändtarmar (AIK-tonåringar inför rätta för våldtäkt 2003). I mer seniora sammanhang ska spelare i Leksands ishockeyherrlag tvingats hoppa från en femton meter hög bro medan andra fick köpa korv nakna (Kjelldén 2007; Fahlman 2007).¹

Många av berättelserna kretsar kring ett fenomen som kallas *inkilning* eller *nollning* och som kan ske när en eller flera nya idrottsutövare kommer till ett lag eller en grupp. Den nye får då i uppdrag att utföra vissa aktiviteter, iscensätta av och ofta även i åsyn av de befintliga medlemmarna i gruppen eller laget. Aktiviteterna kan variera från milda aktiviteter, som att leka olika lekar, till grövre aktiviteter, som de beskrivna ovan (Svender 2005, s. 7; se också Brännberg 1998, s. 69ff; 82f). Det är om inkilning denna uppsats handlar.

År 2005 utförde Jenny Svender, på uppdrag av RF, en studie om inkilning. Studien hade en kvalitativ ansats och syftet var att belysa och analysera inkilning inom idrottsrörelsen. Frågorna kretsade kring vad som kännetecknar en inkilning, vilka former den kan anta samt vilka funktioner den kan tänkas fylla i idrotten. (Svender 2005, s. 8). Studien visade att inkilning är något som förekommer inom den svenska idrottsrörelsen. I vissa av Svenders totala 17 intervjuer var fenomenet bekant för idrottaren genom berättelser utan att idrottaren själv varit med om det, och i andra fall hade idrottaren själv erfårit företeelsen (utan att alltid själv benämna det som inkilning). I de fall idrottarna endast hört om andra inkilningar, tenderade berättelserna bli grövre än de självupplevda exemplen² och inkilningarna beskrevs som något som ofta

¹ Se också: Lewenhagen 2004; Bråk i USA:s trupp 2005; Eriksson 2004; Linné 1998; Öhman 2007; Abrahamsson 2009; Leifby 2011; Björling & Lerner 2003; Kjelldén 2007; Holm 2003.

² Exempel på inkilningar som förekom i Svenders studie var debutanttal, lekar, tävlingar, uppdrag och uppträdanden. Debutanttalet bestod i att den nye medlemmen, i samband med en fest, ett läger eller den första matchen, fick hålla ett tal om sig själv inför den befintliga gruppen. Lekar och tävlingar verkade vara relativt vanligt förekommande och kunde bestå i att ”klä ut sig i något fult och leta saker på stan’ eller att ’hitta på tok under en träning.” (Svender 2005, s. 12). Uppdragen kunde bestå i att springa runt huset naken eller att delta i ”matkrig”.

tangerar eller överskrider gränsen för socialt acceptabla beteenden. Inkilning är således också något som det talas om i idrottsrörelsen. (Svender 2005, s. 11).

Svender menar att ”även om en individ som deltar i en inkilning faktiskt inte blir utsatt för kränkande behandling föreligger ändå en betydande risk för att så sker.” (ibid., s. 29). Inkilning, som en del av idrottskulturen, har alltså potential att vara både bra och dålig. Vidare menar Svender att inkilningar, där individer kan känna sig utsatta eller kränkta, hotar idrottsrörelsens målsättning och är således något som bör uppmärksammas och tas på allvar.

Vad vet vi då *inte* om inkilning? Vilka kunskapsluckor om inkilning i den svenska idrottsrörelsen är viktiga att fylla? Svender själv (ibid.) menar att vi saknar kunskap om i vilken omfattning inkilning förekommer samt hur företeelsen relaterar till faktorer som ålder, kön och nivå på idrottsutövandet (bredd eller elit). Vidare är det, menar Svender, viktigt att ta reda på hur de som blir inkilade upplever det hela samt hur ledare och andra reagerar på och hantear inkilningar (ibid.).

Syftet med denna uppsats är att fylla en del av dessa kunskapsluckor genom att studera i vilken omfattning och på vilka sätt unga idrottare och äldre idrottsstudenter har erfarenhet av och kännedom om inkilning. Med idrottsstudenter menas studenter vid GIH:s tränar- och lärarprogram. Avgränsningen för de idrottande ungdomarna gjordes till elever vid olika idrotts-gymnasier (16-18 år). Avgränsningen motiverades genom att dessa elever ofta har stor erfarenhet av idrott både i skol- och föreningssammanhang samt att det är inom ungdomsidrotten de senaste media-exemplen kommit ifrån.

Intresset är också riktat mot hur ungdomarna och idrottsstudenterna upplevt och beskriver de eventuella inkilningar de varit med om eller hört talas om. Inkilning ses i det här sammanhanget som en indikator på en större bredare idrottskultur. Kunskap om inkilning säger alltså inte bara något om inkilning som fenomen, utan också något om idrotten i stort, varför andra relaterade frågor också varit intressanta att studera. Mer specifikt ställde jag frågor om det förekommer inslag av liknande och angränsande (kamrat)fostranspraktiker samt om det förekommer, och i sådant fall i vilken utsträckning, lekar med olika typer av bestraffningar likt det som förekom i samband med herrarnas EM-slutspel i fotboll 2012?³

Det analytiska intresset i denna studie är följaktligen riktat mot vad inkilning, som uttryck, säger om idrotten som kultur. Vad är det inkilning lär den (nye) idrottaren? Vilka är

Upptredanden kunde bestå i att, i samband med någon lagfest eller träningsläger, få i uppgift att med sång och/eller dans uppträda för den befintliga gruppen, ibland utklädd. (ibid.).

³ Under 2012 års EM-slutspel för herrar i fotboll uppmärksammades landslagets så kallade ”rövbombning”. Den spelare som förlorade en lek kallad ”gris” bestraffades genom att övriga spelare fick skjuta fotbollar i baken på förloraren, som stod på ”alla fyra” med byxorna neddragna. (se bland annat: Modin, Eslander & Holmberg 2012).

inkilningens funktion(er) i den idrottsliga kulturen? Vilka egenskaper, beteenden och handlingar förväntas och eftersträvas i inkilningspraktiken? Och vilka värden och värderingar produceras och reproduceras genom inkilningar?

1.2 Bakgrund

1.2.1 Om fenomenet och dess funktioner

Inkilningen tror jag är skitviktig. Den är ju både tradition och ett jäkla bra sätt för de nya att få visa vilka de är.

(ur Brännberg 1998, s. 76)

Vad kännetecknar då en inkilning? Oavsett aktivitet menar Svender (2005) att inkilning präglas av en ojämn maktrelation: det är de befintliga medlemmarna som *planerar* och *iscensätter* aktiviteterna medan det är de nya deltagarna som *utför* dem. Därav skall inkilning inte förväxlas med de sociala aktiviteter som också kan förekomma i ett nystartat lag eller grupp eller i ett lag eller en grupp som tar emot nya medlemmar (inte sällan leds denna typ av aktiviteter av lagets eller gruppens ledare). (Svender 2005, s. 7). I den maktrelation som präglar inkilningar inryms också det gränsområde där de lättsamma inslagen kan förvandlas till inslag av ren pennialism. Brännberg (1998, s. 82f) menar att de befintliga medlemmarna därför använder olika strategier för olika idrottare och att det som till synes verkar spontant, föregås av noggrann planering och analys av vad den nye tros kunna hantera och inte.

Vidare menar Brännberg att inkilning innehåller tre viktiga funktioner: *insocialisering*, *resocialisering* och *reproduktion*. Insocialiseringen är den funktion vi tydligast märker av i en inkilning; den nye deltagaren skall kilas in i den nya gruppen och bli ett med gruppen genom olika initiationsriter⁴. Innan detta kan ske måste dock den nye ”avkodas” från sina tidigare erfarenheter av att vara medlem i en grupp – kulturlikheter som är allmänna för idrotten skall bejakas medan specifika skillnader mot andra, tidigare, grupper ska avkodas – för att fullt kunna resocialiseras in i den nya gruppen (Brännberg 1998, s. 82f):

⁴ Brännberg menar att initiationsriter främst existerar som fenomen i grupper som kan betraktas som slutna sällskap, till exempel religiösa sekter eller olika typer av ordenssällskap men även inom skolan (där begreppet nollning ofta används), militären och fängelsevärlden. (1998, s. 82f).

Om samtalen under gårdagskvällen gällde andra lag och personer och kunde förstås som ett sätt att markera och återuppträtta de gränser och normer som skall gälla så handlar dagens berättelser om vad som utspelar sig i klubben. Om gårdagsberättelserna handlade om hur man inom klubben inte ska vara, så tycks kvällens samtal handla om hur man skall, bör och får vara. Åtminstone i Björkatorps IF.

(Brännberg 1998, s. 66)

Den sista funktionen, reproduktion, lyfter det kollektiva värdet av en inkilning. Det är inte bara individen som ska introduceras i en befintlig (grupp- eller lag)kultur, utan inkilning kan också hjälpa kollektivet att reproducera denna (områdesspecifika idrotts)kultur och de beteenden som eftersträvas och premieras. Den specifika kulturen behöver hela tiden återskapas för att fortgå och överleva och inkilning blir till ett utmärkt instrument för att mejsla ut vilka egenskaper, normer och regler som ska gälla för just den gruppen eller kulturen. (ibid., s. 84ff).

1.2.2 Om begreppet

Inom svensk kontext omges inte begreppet inkilning av någon enhetlig vetenskaplig definition. I internationell kontext används begreppet *hazing* vilket endast avser den sorten av inkilningar som innehåller direkt kränkande och/eller våldsamma inslag, fysiska såväl som psykiska (jämför: Trota & Johnson 2004, s. 10; Crow & MacIntosh 2009):

[Hazing is seen as] any activity expected of someone joining a group that humiliates, degrades, abuses or endangers, regardless of the person's willingness to participate. This does not include activities such as rookies carrying the balls, team parties with community games, or going out with your team-mates, unless an atmosphere of humiliation, degradation, abuse or danger arises.

(Hoover 1999, s. 8 se David 2005, s. 72)

Även begreppet initiationsriter (*initiation rites*) förekommer i internationell forskning och ibland likställs begreppet med hazing och ibland skiljs de åt, vilket innebär att initiationsriter ges en mer positiv laddning⁵. I denna studie används begreppen inkilning eller nollning för att

⁵ Jämför bland annat Allan och DeAngelis definition: "It is important to note that while the term "initiation" is commonly associated with hazing, the terms are not synonymous. Initiations do not by definition involve hazing practices. Anthropologists have long studied initiations and rituals as important elements of any culture. Hazing, however, carries a much more specific meaning and involves humiliating, degrading, and/or abusive behavior

beskriva de aktiviteter som kan förekomma när en ny individ kommer till en grupp eller ett lag. Eftersom aktiviteterna kan vara av olika slag, och (har potential att) upplevas som både roliga och kränkande ges begreppet/-n ingen positiv eller negativ laddning. Det centrala är att inkilning, oavsett om den är våldsam/kränkande/negativt upplevd eller inte, innebär en ojämn maktrelation.

I denna studie förekom också frågor om det som Hoover inte benämner som hazing (tidigare kallat liknande och angränsande kamratfostranspraktiker), som att nykomlingar får bära bollar etc. Motivet till detta är att liknande och angränsande kamratfostranspraktiker ofta tangerar en liknande logik som inkilning; min bedömning är att denna typ av frågor har potential att säga något om idrotten som kultur, eftersom element som makt och hierarki spelar roll även i dessa sammanhang.

1.2.3 Om inkilningens historia

Hazing has been a part of academia, religion, and many cultures for generations.

(Trota & Johnson 2004, s. 15)

Brian Trota och Jay Johnson (2004, s. 10) menar att inkilning (läs: hazing) per definition är att betrakta som en övergångsrit (*rite of passage*), där unga och nybörjare lotsas igenom traditionella praktiker av mer seniora medlemmar, i syfte att initiera dem i nästa steg av deras kulturella, religiösa, akademiska eller idrottsliga liv. De tidigaste beskrivningarna av övergångsriter härrör från mexikanska och östafrikanska indianstammar från 1800-talet. Syftet var ofta att introducera pojkar till att bli män genom olika prov av smärttålighet och uppvisande av mod; männen skulle skiljas från pojkarna, såväl som från kvinnorna. (ibid.).

Inom akademins värld förekom olika former av nollningar redan vid medeltida universitet. Det dröjde dock till sent 1800-tal innan studentförbund (*fraternities*) och nollning blev vanliga inslag. I modern tid visar en studie som genomfördes vid ett amerikanskt universitet, för tiotalet år sedan, att 48 procent av studenterna hade erfarenheter av kränkande former av inkilning (hazing). (Trota & Johnson 2004, s. 13). Inom idrottens värld hade inkilningarna initialt, enligt författarna, en harmlös prägel för att sedan inrymma fler och fler negativa och,

expected of someone in order to become a member, or maintain one's full status as a member of a group. By its very definition, hazing excludes many positive group initiations and rituals that are not demeaning, humiliating, illegal or physically dangerous." (I Johnson & Holman 2004, s. 63f).

för den delen, olagliga inslag⁶. I en stor enkätstudie, från 1999, på universitetsidrottare (*college athletes*) rapporterade nästan 80 procent att de hade erfarenhet av negativ inkilning (hazing). (Allan & DeAngelis 2004).

1.3 Forskningsläge

1.3.1 Definition och förekomst av hazing

Eftersom majoriteten av den internationella forskningen om inkilning kommer från USA och Kanada rör forskningen mestadels fenomenet hazing. Hazing är ett utspritt fenomen vid USA:s *college* (motsvarande högskola/universitet) och alkoholkonsumtion, förödmjukelse, isolering, sömnbrist och (simulering av) sexakter är vanliga inslag i hazing-praktiken (Allan & Madden 2012; jämför: Owen, Burke & Vichesky 2008; Campo, Poulos & Sipple 2005; Holman 2004). Även vid USA:s *high schools* (motsvarande gymnasium) har nästan en femtedel av eleverna någon gång varit med om aktiviteter som kan benämnas hazing (Gershel et al. 2003). Många av respondenterna i bägge dessa studier angav inte aktiviteterna de varit med om som hazing, trots att de bäst beskrivs så enligt gängse definition (Hoover 1999, s. 8; jämför: Howard & EnglandKennedy 2006; Campo, Poulos & Sipple 2005; Svender 2005, s. 11).

Gershel et al. (2003) menar att dessa tonåringar inte förstår den kränkande och potentiellt farliga naturen av hazing. Även mellan idrottande aktiva (studenter) och idrottsledare råder en diskrepans gällande definitionen av hazing (Crow & MacIntosh 2009; jämför: Kowalski & Waldron 2010; Howard & EnglandKennedy 2006; Sutton et al. 2000; Caperchione & Holman 2004; Johnson & Donnelly 2004). Exempelvis anses det av en del aktiva, men inte av en del ledare, vara fall av hazing att med sång eller dans uppmanas uppträda inför allmänheten alternativt gruppen och/eller att på campus leta rätt på och samla specifika föremål, eftersom det bidrar till onödiga känslor av obehag, ångest och ängslan. Andra exempel på hazing, enligt de aktiva, var att uppmanas bära ”pinsam” klädsel (som kläder av motsatt kön eller avslöjande klädsel), mer avvikande frisyrer, få ansiktet målat i skolans eller lagets färger, uppmanas till överdriven alkoholkonsumtion, äta olika typer av mat, delta i sexuella aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning samt ett antal fysiskt och psykiskt skadliga beteenden. Aktiviteter som att bära material och städa angavs istället som initiationsriter. (Crow & MacIntosh 2009).

⁶ I 44 av USA:s 50 delstater är all form av hazing olaglig (Van Raalte et al. 2007; Crow & MacIntosh 2009; Johnson 2011; se också: Crow & Rosner 2002; Carroll et al. 2009; Crow & Philips 2004).

Alla former av hazing är officiellt förbjudna av alla studentförbund (så kallade brödraskap eller systerskap) i USA, men uppmärksammas ofta av samhället genom nyhetsrapportering, som när extrema fall av hazing leder till dödsfall (jämför: Nuwer 2004; Finkel 2002; Howard & EnglandKennedy 2006). Mellan åren 1990-2002 skedde fler dödsolyckor än hela perioden före 1990 som ett resultat av hazing, initiationsritualer och alkoholrelaterade incidenter (kopplade till studentförbundens fester). Snittet ökade från 5,5 dödsfall per år under 1980-talet till 18 dödsfall år 2000. I nästan 90 procent av alla dödsfall förekom hög alkoholkonsumtion. (Hollmann 2002; jämför: Srabstein 2008). Medlemmar i studentförbund har rapporterats vara mer positivt inställda till hazing än utomstående studenter. Dock anser både medlemmar och icke-medlemmar att studentförbundens president eller "broder"/"syster" är de ytterst ansvariga för den inkilades hälsa vid stor alkoholkonsumtion. (Drout & Corsoro 2003).

I en studie om idrottares erfarenheter av inkilning rapporterades många liknande fall, där inkilningen antingen hade en fysisk karaktär (vanligt bland idrottare), en psykisk karaktär (vanligt i studentförbund) och/eller var starkt kopplad till extrem alkoholkonsumtion. På frågan om varför respondenterna inkilar andra svarade de att det är roligt, antingen för den som inkilar, den som blir inkilad eller båda, eller också att det sker för att initiera och skrämmanya gruppmedlemmar. Respondenterna trodde att inkilning (hazing) förekommer mer i lagidrotter, tävlingsidrott och kontaktidrotter i jämförelse med individuella idrotter, breddidrott och i icke-kontaktidrotter. De uppgav också att det är svårt att säga nej till att bli inkilad eller berätta för någon om inkilningen eftersom rädslan för att inte bli omtyckt är stor. (Waldron & Kowalski 2009; jämför: Baumeister et al. 2007; Allen 2003; Waldron, Lynn & Krane 2011; Kirby & Wintrup 2002). Att säga emot eller vilja avstå ifrån en inkilning menar Rees (2010) upplevs som att den nye medlemmen visar illojalitet och brist på hängivenhet till laget. Johnson (2011) anser emellertid att det är lättare att säga ifrån om individen ifråga är en duktig idrottare (jämför: Sweet 1999).

Respondenterna (i Waldron & Kowalski 2009) anger att inkilning äger rum för att det är tradition, för att befästa hierarkin i gruppen och att en måste vara tyst om inkilningen för att visa att en hör hemma i laget (jämför: Keating et al. 2005; Owen, Burke & Vichesky 2008; Johnson 2011). Att genomgå en inkilning kan också vara ett bevis på att en verkligen vill och klarar av att vara en del av laget. Respondenterna diskuterade också att inkilningar både kan svetsa samman lag eller grupper men också dela dem. En av respondenterna sade: "I don't know how you would ever be really close and friends with someone who degraded you". (jämför: Van Raalte et al. 2007). Till sist påpekade respondenterna att det aldrig anses som

acceptabelt att en inkilning ”spårar ur” och att den nya lagkamraten skadas. Då, som ett av få tillfällen, ansågs det vara acceptabelt att avsluta inkilningen. (Waldron & Kowalski 2009).

Vissa forskare beskriver hazing som något graderbart. Nuwer (2004) anser exempelvis att det finns tre nivåer av hazing: mild, trakasserande och våldsamt. Hoover och Pollard (1999) beskriver också de fyra nivåer av hazing: (1) acceptabel inkilning med positiva aktiviteter, (2) tveksam inkilning med förnedrande och kränkande aktiviteter, (3) alkoholrelaterad inkilning utan andra oacceptabla aktiviteter samt (4) oacceptabla, förmodligen farliga och olagliga, inkilningar. Det som förenar dessa studier, oavsett gradering, är att hazing sägs innehålla en ”våldets cykel”, där de som blivit inkilade har en särskild benägenhet att senare själva inkilna andra, då de ges chansen att ta hämnd för sina egna mer eller mindre obehagliga, kränkande eller våldsamma upplevelser (se också: Owen, Burke & Vichesky 2008). Johnson (2011) menar att inkilningspraktiken riskerar att bli särskilt farlig för individer(s hälsa) när våldet internaliseras som en naturlig del av de ständigt återkommande inkilningarna (jämför: Montague et al. 2008). Andra forskare diskuterar därför att hazing, precis som annat idrottsrelaterat våld, bör ses som ett exempel på våldsamma karaktärsdrag (inom idrottspsykologin kallat interpersonellt våld), varför hazing inte ges tillräcklig tyngd i den samhälleliga debatten (Fields Collins & Comstock 2010; Kirby & Wintrup 2002; jämför Sutton et al. 2000; Holman 2004; Montague et al. 2008).

1.3.2 Inkilning för att stärka lagsammanhållningen

I internationell forskning är en vanlig förklaring till inkilningars förekomst att de sägs stärka lagsammanhållningen (Kowalski & Waldron 2010; Waldron & Kowalski 2009; Kirby & Wintrup 2002; Johnson 2011; Holman 2004). Lagsammanhållning (*team cohesion*) är nödvändigt för att ett idrottslag eller en grupp av idrottare ska vara framgångsrikt och effektivt. (Weinberg & Gould 2007, s. 182ff; jämför: Brännberg 1998, s. 137ff; s. 76f). Dock finns det inga starka vetenskapliga bevis för att inkilningar, särskilt i form av hazing, skulle stärka sammanhållningen i ett lag (jämför: Waldron & Kowalski 2009).

Van Raalte et al. (2007) har kunnat konstatera att ju mer positivt subjektet upplever inkilningsaktiviteterna denne varit med i, desto större sammanhållning upplever subjektet i sitt lag eller grupp. De respondenter som upplevde mer traditionella inkilningsaktiviteter (hazing) upplevde inte samma mått av sammanhållning i sitt lag eller grupp. De inkilningsaktiviteter, som av respondenterna själva, upplevdes som positiva och acceptabla innehöll utklädnad i ”pinsamma” kläder, hög alkoholkonsumtion, rakning av huvudet, tatuering, piercing eller ”märkning” samt (simulering av) sexaktiviteter. De mer traditionella inkilningsaktiviteterna

(hazing) definierades som att subjektet varit det passiva offret för fysiskt eller psykiskt våld (som att bli skenkidnappad och bortförd, utsatt för utskällningar eller svordomar, instängd, fastbunden och/eller slagen), bli uppmanad till självskadebeteenden (deltagande i dryckeslekar innehållande alkohol, inta "äcklig" mat eller dryck), eller bli uppmanad att skada andra (mobbing, "busringningar" för att trakassera, förstöra eller stjäla egendom). (Van Raalte et al. 2007).

Van Raalte et al. (2007) menar vidare att medlemskap i en grupp medför ett brett spektra av *fördelar* för individen: gruppmedlemmen garanteras överlevnad, beskydd från fiender, status i gruppen och tillgång till dess resurser. Detta medlemskap medför dock också en viss *kostnad* för medlemmen: gruppmedlemmen förväntas lägga ned tid, pengar, bli utsatt för social press (gruppträck) och ge av sin energi åt gruppen för att åtnjuta medlemskapets fördelar samt för att gruppen ska (kunna) nå sina mål. Viljan att tillhöra och att känna gemenskap beskrivs som balansen mellan dessa fördelar och kostnader, av medlemskapet, för individen. Inkilning (hazing), menar Van Raalte et al., innebär ytterligare en kostnad för medlemskapet i en grupp, utan uppenbara eller tydliga motsvarande fördelar:

When considering hazing and attraction to a sport team group, it would seem that hazing increases the costs of membership without a commensurate increase in benefits. This is so because in most instances of sport hazing, the hazes (athletes) are already members of the team. The hazing is simply an added cost of membership. Even if the hazing costs considered in the decision of whether or not to join the team, increased costs of group membership would not be expected to increase attraction to group membership. Thus, from the group identity perspective, hazing does not appear to be an effective way of increasing attraction to the group.

(Van Raalte et al. 2007, s. 495).

Kränkande och/eller obehagliga former av inkilning verkar alltså ha en negativ effekt på såväl känslan av sammanhållning som viljan att tillhöra. Dock har Keating et al. (2005) kunnat konstatera att kränkande och/eller obehagliga inkilningar (hazing) verkar höja det *sociala beroendet* till gruppen hos individen, varför en bättre beskrivning torde lyda att kränkande och/eller obehagliga inkilningar har negativ effekt på känslan av sammanhållning och viljan att *ansluta* sig till grupper medan viljan att *tillhöra* en specifik grupp, tvärtom, ökar. Vidare menar Keating et al. att hotfulla initiationspraktiker som hazing upprätthåller och bevarar grupper genom att förstärka kollektiva egenskaper eller färdigheter och värderingar, underbygga och behäfta statushierarkin i gruppen samt just utveckla ett socialt beroende mellan

dess medlemmar. (jämför: Brännberg 1998, s. 66; 81ff; Cimino 2011; David 2005, s. 71ff; Holman 2004).

1.3.3 Inkilningens implicita funktion(er)

Förutom att inkilning sägs förekomma i syfte att bygga eller stärka en grupps eller ett lags sammanhållning kan inkilning också ha mer implicita funktioner. Likt Brännbergs (1998, s. 82f) förklaring av en inkilnings funktion, genom insocialisering, resocialisering och reproduktion (se 1.2.1), kan en inkilnings funktion förklaras i tre liknande steg, likt hur uråldriga initiationsriter gått eller går till. I det första (1) steget ska subjektet strippas från sin identitet och en vanlig praktik är att subjektets namn byts ut mot exempelvis broder eller syster i studentförbund eller ”nolla” i skol- eller idrottssammanhang. Nykomlingarna separeras också från de befintliga medlemmarna i gruppen och får ofta höra om vad som kommer att ske i den stundande inkilningen. I det andra steget (2) är den förra identiteten ”död” och subjektet måste genomgå inkilningens prövningar för att visa sig värdig medlemskap i gruppen. Här blir ofta nykomlingar hopklumpade som ytterligare strategi för att klä av subjektet sin individualism. Denna homogenisering kan ofta leda till att nykomlingarna börjar känna sympatier för och delaktighet med de andra nykomlingarna. I det tredje steget (3) har subjektet klarat sig igenom inkilningen och är nu redo att välkomnas in i gruppen. Denna fas innehåller inte sällan firande och också nya kläder för den nya medlemmen vid genomförd inkilning. (Johnson 2011; jämför: Sweet 1999). Denna tre-steps-inkilning har också setts förekomma i en rad andra sammanhang, som kanadensiska flygvapnet, italienska och norska ungdomskulturer, amerikanska kriminella ungdomsgäng, brasiliansk militärpolis, amerikanska militära elitförband, japansk brottnings, portugisiska universitet, ryska armén samt i professionell idrott såväl som breddidrott (ibid.; de Albuquerque & Paes-Machado 2004; Pershing 2006; Malszecki 2004; Crow & MacIntosh 2009).

Johnson (2011) beskriver hur moderna inkilningars initiationsriter, i form av tatuering, märkning, fysisk eller sexuell misshandel eller olika former av smärttålighetstester, kan liknas vid dåtidens övergångsriter som omskärelser och offring.

Avslutningsvis kan inkilning ses som ett implicit verktyg för att befästa en patriarkal struktur inom idrotten. Inte sällan (se bland annat Jefferson Lenskyj 2004; Waldron, Lynn & Krane 2011) lyfter forskningen fram exempel där manliga idrottare fått bära kvinnokläder som en del av inkilningen(s underhållning). Andra fall har gjorts gällande där yngre manliga

idrottare fått beställa kvinnliga strippor åt äldre manliga idrottare eller att nya manliga idrottare fått klä ut sig till bögar och/eller besöka bögklubbar som en av inkilningens prövningar.⁷

Dessa är alla signum av en praktik som systematiskt underordnar kvinnan, framställer kvinnan som ett sexuellt objekt eller där kvinnan och bögen ses som icke önskvärda i den idrottsliga kontexten (jämför: Fundberg 2003). Denna praktik tar sig också i uttryck i inkilningar där kvinnliga idrottare uppmanas klä sig i avslöjande ”sexiga” kläder och/eller utföra sexuellt laddade aktiviteter som att samla signaturer eller telefonnummer på rumpa eller bröst alternativt uppmanas slicka grädde av en manlig äldre gruppmedlems mage eller att äta upp en banan från dennes skrev. (Groves, Griggs & Leflay 2012; Holman 2004; Allan & DeAngelis 2004; jämför: Waldron & Krane 2005; Kirby & Wintrup 2002; Rees 2010; Brännberg 1998, s. 162ff; Jefferson Lenskyj 2004; Svender 2005, s. 23f).

1.3.4 Svensk forskning om inkilning

Svenders (2005) studie är i det närmaste ensam i sitt slag att behandla inkilning i svensk kontext. Svender kunde konstatera att inkilning förekommer i den svenska idrottsrörelsen. Exempel på inkilningar var debutanttal, lekar, tävlingar, uppdrag och uppträdanden⁸, och de innehöll mer eller mindre kränkande drag. Inkilningarna beskrevs, av respondenterna, som något tabubelagt (eftersom många av respondenterna var tveksamma till vad de ville berätta under intervjuerna), som ofta tangerar eller överskrider gränsen för tillåtet eller socialt acceptabelt beteende. Likt Brännberg (1998) menar respondenterna att det är vad den nye idrottaren anser vara ”okej” och inte, som avgör om inkilningen upplevs som kränkande eller ej. (Svender 2005, s. 13ff). Respondenterna menar att det är nykomlingens ansvar att säga ifrån när inkilningen går för långt men medger också att det är svårt för nykomlingarna att säga nej (på grund av grupstryck och/eller de sociala konsekvenser som följer av att säga nej). (ibid.).

Enligt respondenterna i Svenders studie fyller inkilning främst tre funktioner: (1) inkilning ses som tradition i idrottskulturen och ger idrottare chansen att hämnas sina egna inkilningar; (2) inkilning syftar till att välkomna den nye idrottaren till gruppen samt att (3) inkilning ses som ett sätt för att stärka lagsammanhållningen. Även Svender lyfter mer implicita syften med inkilning. Inkilning kan ses som ett sätt att pröva och testa nykomlingen genom att sätta denne i rampljuset där denne förväntas bjuda på sig själv (vilket är det som öppnar upp

⁷ Anderson, McCormack och Lee (2012) menar dock att inkilningens funktion har övergått från att fokusera homofobiska samkönade aktiviteter till att fokusera på extrem alkoholkonsumtion. *Hazing* uppkom paradoxalt nog, menar de, i samkönade aktiviteter i manliga grupper för att motverka just samkönade aktiviteter bland män.

⁸ Se fotnot 2, s. 4.

för risken att bli förlöjligad eller förödmjukad). Nykomlingen kan också ses som konkurrent⁹ varför inkilning också syftar till att rangordna nykomlingen; att skola denne till att ”veta sin plats”. Följaktligen kan inkilning också handla om att disciplinera och fostra den nyanlände idrottaren till att uppfylla idealen för den specifika kollektiva kulturen. (Svender 2005, s. 18ff).

Valet av plats för inkilningen verkar vara betydelsefull för studiens respondenter och här kan den offentliga miljön, där allmänheten tillåts alternativt uppmuntras beskåda inkilningsaktiviteterna, skiljas från den slutna miljön, där enkom lagets medlemmar är välkomna att delta eller se på. Uppträdanden med sång och dans, lekar och tävlingar och andra aktiviteter kopplade till den idrottsliga verksamheten, är exempel på inkilningar i den slutna miljön. Vid debutanttal bjuds ibland personer utanför laget in för att bidra till inramningen av inkilningen som ett test för den nye idrottaren. Andra exempel i den offentliga miljön är när de som inki-las ”springer runt på stan”, ibland iklädda udda kläder, för olika uppdrag. Här menar Svender att inkilningen fungerar som en intern angelägenhet för gruppen men som ändå hålls på en offentlig arena. Det är troligtvis tack vare att utklädnaden och uppdragen sker i ett kollektivt sammanhang (vilket ger en möjlighet att förklara eller betona syftet med aktiviteterna) som individen tillåter sig att utföra dessa aktiviteter. Vidare menar Svender att valet av arena kan kopplas till inkilningsaktivitetens syfte: ”Är idén att förlöjligen eller testa nykomlingen kan en offentlig arena bidra till att förstärka detta”. (ibid., s. 12f).

I Brännbergs studie (1998) avhandlas inkilning som lite av ett stickspår. Brännberg analyserar och teoritiserar kring kulturen i ett handbollslag, där inkilning är en av många beståndsdelar. Här beskrivs inkilning äga rum på lagets träningsläger på försäsongen och till skillnad från Svenders studie är det de nya idrottarna som tar initiativ till inkilningen (genom att bjuda de befintliga medlemmarna till fest¹⁰). Under inkilningen är det nykomlingarna som förväntas stå i centrum med att berätta utmanande historier från sina tidigare klubbar.

I likhet med Svenders studie ges inkilning fler funktioner än att ”nykomlingarna ger gruppen en gåva” (som en bekräftelse på vänskap och vördnad inför kollektivet; ibid., s. 83f); även här anförs skäl som tradition, välkomnande och stärkande av lagsammanhållningen.

⁹ Svender anför en *tävlingsidrottens logik* i sin analys, där principer om tävling, rangordning och konkurrens är centrala teman. Svender menar att tävlingsidrotten har en inneboende logik om att mäta prestationer, och att deltagarna, både inom och utom gruppen, ständigt positionerar sig gentemot varandra. (Svender 2005, s. 22f).

¹⁰ Dock förekommer andra aktiviteter som också kan klassas som inkilning. Vid ett tillfälle ”attackerar” befintliga lagmedlemmar en av nykomlingarna i duschen för att urinera på honom, som ett sätt att ”inviga” honom i kollektivet och Brännberg inkluderar även denna händelse i sin analys av inkilning. (Brännberg 1998, s. 69f; 84).

1.3.5 Sammanfattning av forskningsläget

Mycken forskning utgår från och har fokus på det anglosaxiska fenomenet hazing, vilket bäst beskrivs som en form av kränkande och förödmjukande form av inkilning. Hazing är ett utspjutt fenomen vid USA:s *college* och *high schools* och (extrem) alkoholkonsumtion, förödmjukelse, isolering, sömnbrist och (simulering av) sexakter är vanliga inslag i hazing-praktiken – vilken i extrema fall har lett till flertalet dödsfall under senare år. Dock benämns inkilningsaktiviteterna inte alltid som inkilning (hazing) av de utsatta idrottarna och det verkar också råda en diskrepans mellan ledare och aktiva gällande huruvida det förekom förödmjukande inslag eller inte. Hazing kan vara av såväl fysisk som psykisk karaktär och/eller vara kopplad till extrem alkoholkonsumtion. Det uppges vara roligt för den som blir inkilad och/eller för de som kilar in men också att det är svårt att säga nej till att bli inkilad.

I internationell forskning är en vanlig förklaring till förekomsten av inkilningar att de sägs stärka lagsammanhållningen, trots att det inte finns några starka vetenskapliga bevis för detta. Dock har det visat sig att ju mer positivt ett subjekt upplever sin inkilning desto mer sammanhållning upplever denne i gruppen den tillhör. Vad som dock konstituerar det positiva i inkilning varierar och får ses som något unikt för den idrottsspecifika kontexten. Inkilning (hazing) verkar höja den subjektiva ”kostnaden” (i form av tid, pengar, social press och energi) för medlemskapet i en grupp utan motsvarande fördelar som kommer av medlemskapet. Hazing kan därför sänka subjektets vilja att ansluta sig till en grupp medan viljan (genom socialt beroende) att tillhöra en grupp kan höjas av synnerligen kränkande och/eller obehagliga former av inkilningar. I internationell forskning tillskrivs inkilning, förutom funktionen av att höja lagsammanhållningen, funktioner av tradition och hämnd, att välkomna nya idrottare samt att förstärka och återskapa statushierarkier inom gruppen eller laget. Att befästa en patriarkal struktur inom idrotten, genom att manliga idrottare uppmanas bära kvinnokläder eller beställa kvinnliga strippor eller klä ut sig till bögar respektive att kvinnliga idrottare uppmanas klä sig i avslöjande ”sexiga” kläder och/eller utföra sexuellt laddade aktiviteter, lyfts också fram som en av inkilningens mer implicita funktioner.

Svensk forskning om inkilning i idrottssammanhang är sparsamt förekommande, och Svender (2005) och Brännberg (1998) är de enda studier jag funnit som berör ämnet. I Sviders studie konstateras att inkilning förekommer i svenska idrottssammanhang och ofta tangerar eller överskrider inkilningarna gränsen för acceptabelt beteende och riskerar att kränka, förödmjuka och/eller förlöjliga idrottaren. I både Brännbergs och Sviders studier lyfts tradition, välkomnande och stärkande av lagsammanhållningen fram som inkilningens tre viktigaste funktioner. Härvidlag kan det vara nyttigt att skilja på respondenters förklaringar till in-

inlningars förekomst och funktion(er) och mer teoretiska förklaringar av fenomenet. I såväl den svenska som den internationella forskningen sägs inlning ha som funktion att skola in den nye idrottaren (att veta sin plats) i en specifik idrottskultur. Detta bidrar till att kollektiva färdigheter och egenskaper kan förstärkas och återskapas, vilket i sig bidrar till en rekonstruktion och fortlevnad av denna specifika idrottskultur. I denna studie ses inlning följaktligen som en indikator på idrottskulturen; kunskap om inlning kan säga något om idrotten som kultur (och inte bara något om inlning), både som *områdesspecifikt* uttryck (vad värdesätts inom idrotten?) såväl som *tidstypiskt* uttryck (vilka allmänna värderingar lär sig idrottarna, genom inlning, i idrotten?). För att vidare analysera idrottskulturen, vilket är det analytiska målet med studien, ställdes också frågor om för inlning angränsande fostranspraktiker som exempelvis bestraffningar i samband med lekar.

Vi vet att inlningar förekommer inom såväl internationell som svensk idrott och att aktiviteterna kan vara av olika fysiska och psykiska slag, och upplevas som både roliga och kränkande. Vi vet dock inte i vilken omfattning inlning förekommer bland svenska idrottande ungdomar eller hur de upplevs. Vi vet inte heller hur inlning relaterar till nivå på idrottande, ålder och kön. Det deskriptiva målet med studien är att fylla en del av dessa kunskapsluckor.

1.4 Syfte och frågeställningar

En viktig utgångspunkt för denna uppsats är att idrott har en central roll i många barns uppväxt och att den, vid sidan om hemmet och skolan, har potential att vara en inflytelserik miljö för fostran och utveckling. Förutom att utveckla sina idrottsliga förmågor, kan barn och ungdomar lära sig attityder och värderingar som förmedlas genom idrotten, som både gäller det vuxna samhället i största allmänhet men också för idrotten i sig. Idrotten har således potential att vara både bra och dålig och blir därför viktig att studera och problematisera (som socialt fenomen).

Forskningsområdet för denna uppsats är fenomenet inlning. Inlning ses som de aktiviteter som medvetet iscensätts av befintliga medlemmar i en grupp eller ett lag, men som utförs av nykomlingar i syfte att initiera de nya till lagets eller gruppens kultur. Aktiviteterna präglas av en ojämn maktrelation, där nykomlingarna är i en utsatt position med en betydande risk för att bli kränkt och fördömdjukad.

Studiens syfte är att studera unga idrottares och idrottsstudenters erfarenheter och upplevelser av inlning i idrottsliga sammanhang. Centrala frågeställningar är:

- I vilken utsträckning har unga idrottare och idrottsstudenter erfarenhet av att ha blivit inkilade?
- Hur går inkilningar till?
- Hur beskriver unga idrottare och idrottsstudenter sina upplevelser av inkilning?
- Vilken inställning har unga idrottare och idrottsstudenter till inkilning?
- I vilken utsträckning har unga idrottare och idrottsstudenter hört talas om inkilning?

Det mer övergripande målet med uppsatsen är dels att bringa kunskap om inkilningsfenomenet i svensk idrottskontext, dels att bringa kunskap om vad inkilningsfenomenet säger om vilka normer och värderingar som finns implicit i idrottskulturen och som har betydelse för ungas deltagande, trivsel och trygghet. Idrotten och dess kultur fungerar således som uppsatsens kunskapsområde.

1.5 Teoretiska utgångspunkter

Power issues are the base of all interactions, whether they be personal or professional. In turn, how one comes to define power and who is seen as having it affects those interactions.

(Perry et al. 1992 se Holman 2004, s. 50)

För att kunna analysera och diskutera inkilning som uttryck för en idrottskultur är det nödvändigt att ha redskap, eller särskilda ”glasögon”, för att tolka de svar som ungdomarna och idrottsstudenterna ger. Det Eliasson (2010, s. 12ff) kallar operationalisering är ett annat begrepp för nyttjandet, eller snarare framtagandet, av dessa glasögon. Operationaliseringen syftar till att, ur teori, ta fram begrepp som dels sätts i fokus i analysen, dels sätter analysen i fokus: ”Att operationalisera teorin i förhållande till problemformuleringen handlar om att tänka ut vilka begrepp i teorin som säger något om problemformuleringen – vilka begrepp som är relevanta i sammanhanget.” (Eliasson 2010, s. 12).

I denna studie har jag valt att använda begrepp från den franske sociologen Pierre Bourdieu. Bourdieu intresserade sig för hur *kulturen* får en central roll i reproduktionen av sociala strukturer och av hur makt- och statusförhållanden upprätthålls och reproduceras i stort sett alla mänskliga *praktiker*; i modet, konsten, litteraturen, musiken, arkitekturen, idrotten, språket, utbildningssystemet, äktenskapet, etc. Begreppet praktik syftar här på det mänskliga bete-

ende som vi ofta tar för givet och sällan reflekterar över eller ifrågasätter, beteenden som sker mer eller mindre vanemässigt, men som icke desto mindre bidrar till att dessa relationella strukturer vidmakthålls och reproduceras, låt oss säga på ett ”smygande” sätt. (Miegel & Johansson 2002, s. 271; Redelius 2002, s. 41). Makten, som Bourdieu talade om, ligger, med andra ord, dold i de allmänt vedertagna sätt på vilka vi människor förstår och tolkar världen, något som Bourdieu sökte blottlägga i sina analyser. Där framträder också de för denna studie mest centrala begreppen: habitus, fält, kapital och symboliskt våld.

I följande avsnitt söker jag på ett överskådligt sätt redogöra för dessa begrepp och hur de använts i analysen av ungdomarnas och idrottsstudenternas svar. Därtill presenteras ett avsnitt om en genusteoretisk analys, som också använts för att tolka resultatet.

1.5.1 Habitus

Den svenske sociologen Donald Broady (1990) ägnade sin avhandling åt att introducera Bourdieus gärning i svenska läskretsar och förklarar att med habitus menar Bourdieu:

system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. Dessa system av dispositioner är resultatet av sociala erfarenheter, kollektiva minnen, sätt att röra sig och tänka som ristats in i människors kroppar och sinnen. Bourdieus habitusteori vilar egentligen på en enkel tanke: människors habitus, som formats av det liv de dittills levt, styr deras föreställningar och praktiker bidrar därmed till att den sociala världen återskapas eller ibland – nämligen i händelse av bristande överensstämmelse mellan människors habitus och den sociala världen – förändras.

(Broady 1990, s. 228; se också: Bourdieu 1989, s. 131f)

Habitus bestämmer alltså hur människan uppfattar sin värld och är unik för varje individ. En given händelse kommer att tolkas olika av två människor tack vare dennes habitus (Bourdieu 1995, s. 19; Redelius 2002, s. 44). Det är dock viktigt att påpeka att habitus både strukturerar den sociala världen och verkar strukturerande: ”Bourdieu ambition är med andra ord att förena ett strukturalistiskt perspektiv med ett konstruktivistiskt, det vill säga föreställningen att det finns objektiva sociala strukturer med tanken att människor deltar i konstruktionen av den sociala verkligheten.” (Miegel & Johansson 2002, s. 272; se också Bourdieu 1995, s. 7; 13ff). Annorlunda uttryckt försöker Bourdieu, med habitus, synliggöra både handlings- och aktörsnivån hos subjektet och samtidigt sätta det i relation till den sociala strukturen. Habitus kan generera praktiker som är anpassade till specifika situationer samtidigt som objektiva

sociala förhållanden också internaliseras av subjektet. (Bourdieu 1995, s. 7; 13ff; Miegel & Johansson, s. 272f; Redelius 2002, s. 42f; Broady 1990, s. 231ff). Översatt till en inkilningskontext kommer ungdomarna och idrottsstudenterna verka i, och därmed återskapa, en praktik som är anpassad för idrott (en *områdesspecifik* praktik, för att återvända till Engströms terminologi) samtidigt som idrottspraktiken i sig, genom inkilning som uttrycksform, bjuder ungdomen och idrottsstudenten (*tidstypiska*) egenskaper, värden och värderingar som kommer att uppfattas som eftersträvansvärda. Deras habitus kommer också att påverka deras sätt att uppfatta och uppleva inkilningen. I analysen blir relevanta frågor att ställa: vad konstituerar praktiken och ungdomarnas och idrottsstudenternas (oreflekterade) beteenden som återskapar den? Vilka är de sociala strukturer som omger och präglar ungdomarna och idrottsstudenterna och hur påverkar de ungdomarnas och idrottsstudenternas erfarenheter (habitus) och tolkningar av inkilning?

1.5.2 Fält och kapital

På fritiden görs medvetna och omedvetna investeringar för att uppnå social status och identitet. Att ägna sig åt en fritidsaktivitet och därmed ge uttryck för en viss smak eller livsstil ger individen ett visst värde, en viss kompetens och en identitet i ungdomskretsen, men också bland vuxna.

(Engström 2007, s. 6)

Fältbegreppet använder Bourdieu för att beskriva den sociala värld eller rum människan lever i. Den sociala världen består av en rad hierarkiskt ordnade fält däri subjektet innehar olika positioner. Vi kan tala om ett akademiskt, ekonomiskt, politiskt, kulturellt fält, etc. Fälten kännetecknas av varsin rådande logik där positionerna i fältet relaterar till varandra samtidigt som fältets struktur bestäms av hur relationerna mellan positionerna ser ut för tillfället: "Fältbegreppet är således dynamiskt; om förhållandena mellan positionerna förändras, förändras hela fältets struktur." (Miegel & Johansson 2002, s. 274). Bourdieu menar att det är i dessa fält det pågår ständiga maktkamper om fältets positioner, hur de ska rangordnas och, inte minst, om det aktuella fältets *kapital*. Med kapital avser Bourdieu både dess egentliga ekonomiska mening men också i dess mer symboliska mening, ett *symboliskt kapital*. (Bourdieu 1995, s. 97; Miegel & Johansson 2002, s. 274; Redelius 2002, s. 46f). I det akademiska fältet är det således akademiskt kapital som eftersträvas, i det politiska fältet är det politiskt kapital som eftersträvas, etc. Härvidlag fungerar kapitalbegreppet som verktyg för att förstå förhål-

landen där ”vissa människor eller institutioner, examina eller titlar, konstverk eller vetenskapliga arbeten åtnjuter tilltro, aktning, anseende, renommé, prestige, det vill säga igenkännes och erkännes som hedersvärda, aktningsvärda, sannfärdiga, överlägsna, etc.” (Broady 1990, s. 171). Broady fortsätter anföra att detta erkännande inte är någon individuell angelägenhet, utan vilar på grupperns trosföreställningar; symboliskt kapital är det som av sociala grupper igenkännes som värdefullt och tillerkännes värde.¹¹ Även här ser Bourdieu en växelverkan mellan det strukturalistiska och konstruktivistiska perspektivet; det symboliska kapitalet kan endast existera under en förutsättning av samklang mellan objektiva strukturer och system av dispositioner (ibid., s. 172).¹² Vad som anses vara eftersträvansvärt kapital, för ungdomen och idrottsstudenten i det idrottsliga fältet, kommer alltså utgöras av respektive lags eller grupps värderingar och trosföreställningar men också de strukturer som ungdomen och idrottsstudenten uppfattar verka inom idrottsfältet.

Habitus och symboliskt kapital är således nära besläktade begrepp. Habitus är en av kapitalets existensformer men det omvända – att habitus alltid är kapital – behöver inte alltid stämma. Eftersom kapital är något som tillerkännes värde, så finns det slag av habitus som knappast alls, eller i väldigt liten grad, kan fungera som kapital – åtminstone i vissa bestämda fält. (Broady 1990, s. 229; Redelius 2002, s. 47).

1.5.3 Symboliskt våld

Symbolic power is that invisible power which can be exercised only with the complicity of those who do not want to know that they are subjected to it or even that they themselves exercise it.

(Bourdieu 1992, s. 164)

En utveckling av Bourdieus makt- och dominansrelationer med avseende på symboliskt kapital i de olika fältens kontext är hans teori om det symboliska våldet. Det symboliska våldet

¹¹ Det är inte enbart *mängden* kapital som är det centrala i fältens maktspel utan också kapitalets relativa värde: ”Om vi tar akademiskt kapital som exempel består detta bland annat av sådant som utbildningsnivå, betyg, vetenskapliga publikationer och tjänst, men det är också viktigt vilket ämne man företräder, var man har utbildat sig och fått sina betyg, i vilka tidskrifter man har publicerat sig och på vilket lärosäte man innehar en tjänst.” (Miegel & Johansson 2002, s. 274f).

¹² Det är också här Bourdieu börjar intressera sig för *smak*, och hur människan använder smak för att skapa distinktion och skillnad. Smaken är knuten till människans habitus och består av de ”dispositioner som vägleder de omdömen hon gör ifråga om olika typer av kulturella objekt.” (Miegel & Johansson 2002, s. 275; Redelius 2002, s. 47). Smak menar Bourdieu har en klassificerande funktion eftersom den förenar människor med likartad smak och att vi därför också kan kategorisera människor; en viss frisyrsmak tenderar att förekomma tillsammans med en viss klädsmak, musiksmak, etc. och med hjälp av smaken positionerar sig subjektet i det aktuella fältet. (Miegel & Johansson 2002, s. 275f).

syftar till att förklara dessa sociala dominansrelationer där makt och symboliskt kapital spelar in i formandet av dess samspel. Teorin utgår från att subjektet som blir dominerad (läs: den inkilade) bildar och internaliserar värderingar som är konstruerade ur de dominerandes (läs: de inkilandes) perspektiv och framstår därför som naturliga. Detta kan leda till att de dominerade (inkilade) utsätter sig eller tillåter sig utsättas för enstaka eller systematiskt föringande eller nedsvärtande. (Bourdieu 1999, s. 48):

Det symboliska våldet inrättas genom det gillande den dominerade nödvändigtvis ger den dominerande (och alltså dominansen) när han för att tänka om honom och om sig själv, eller snarare för att tänka om sitt förhållande till den dominerande, endast förfogar över kunskapsinstrument som är gemensamma för dem båda och som, eftersom de bara utgör dominansrelationens förkroppsligade form, får förhållandet att framstå som naturligt.

(Bourdieu 1999, s. 48f)

Annorlunda uttryckt kommer den dominerade värdera sina upplevelser av en inkilning enligt de värden som internaliseras från de redan befintliga (dominerande) medlemmarna i gruppen (eller fältet). Om ungdomen eller idrottsstudenten anser att inkilning är något onaturligt och/eller fel ifrågasätter denne på samma gång relationen mellan de dominerande och de dominerade idrottarna, ja, till och med hela idrottsfältets logik. Att istället tillskansa sig den dominerandes värderingsapparat innebär att ungdomen och idrottsstudenten tillåter sig utsättas för det symboliska våldet både för att bli accepterad av den dominerande, lika mycket som för att själv leva upp till internaliserade eftersträvansvärda ideal som gäller för den gruppen – återigen förenas ett konstruktivistiskt aktörsperspektiv med ett objektiva strukturperspektiv. Denna relationella process sker dock inte medvetet, varför denna, till synes okritiska synpunkt av det som upplevs naturligt, kan förklaras:

Effekterna av det symboliska våldet (etniskt, genus-, kulturellt, språkligt etc.) följer inte det medvetna tänkandets rena logik, utan verkar via de perceptions-, värderings- och handlingsscheman som ingår i habitus och som, bortom medvetna beslut och viljekontroll, lägger grunden för en kunskapsrelation som är ogenomskinlig för sig själv.

(Bourdieu 1999, s. 51)

De dominerade bidrar, med andra ord, inte sällan omedvetet och till och med ibland mot sin egen vilja, till sitt eget bemästrande eftersom de tysta accepterar de dominerandes gränser,

allt för att underkasta sig deras omdömen¹³. Det är dock en växelverkan mellan att den tysta underkastelsen är en produkt av de rådande reproducerande strukturerna hos de dominerande och att strukturerna, och således det symboliska våldet, inte kan vidmakthållas och utövas utan bidrag från de dominerade. (Bourdieu 1999, s. 51ff).

I analysen av resultatet utgår jag alltså ifrån att idrotten ses som en oreflekterad praktik; *ett fält där habitus styr de val som ungdomen och idrottsstudenten gör, i jakt på de former av socialt kapital som erkänns värde*. Annorlunda uttryckt skapas habitus dels av de olika fälten med tillhörande kapital, dels skapar habitus själv kapital som tillerkänns värde och respekt. Denna växelverkan sker i de dominansrelationer som ingår i idrottspraktiken där de befintliga gruppledarna utövar ett symboliskt våld mot de nya och som i sig (bland annat genom att den dominerade också ses som aktiv och bidragande till maktstrukturens vidmakthållande) reproducerar såväl kapitalet(s status) såsom själva fältet eller praktiken.

1.5.4 Genusteoretisk analys

En av Bourdieus självangivna existensformer av det symboliska våldet utgörs av mannens dominans över kvinnan. Enligt Bourdieu är kön en social och kulturell konstruktion, en *bekömd habitus*, och uppstår i ovan beskrivna samspel mellan människor. Ett genusteoretiskt perspektiv syftar till att synliggöra och problematisera denna sociala, kulturella konstruktion av kön. Kön, eller genus¹⁴, ses därför som en process. Genus är inget som *är*, utan något som *görs* och bör betraktas som ett verb, snarare än ett substantiv. (Larsson 2009, s. 14; Fagrell 2002, s. 166). Även här råder en växelverkan mellan ett strukturalistiskt perspektiv och ett konstruktivistiskt; genus är inget som enbart görs *åt oss* (genom normer, skola, uppfostran, reklam, etc.), utan män och kvinnor, pojkar och flickor, är själva högst delaktiga i att göra kön. (Larsson 2001, s. 19; Fagrell 2002, s. 166).

¹³ "Lidelserna hos en dominerad habitus (dominerad med avseende på genus, etnicitet, kultur eller språk) – en somatiserad social relation, en social lag omvandlad till förkroppsligad lag – kan man inte släcka genom en enkel viljeinsträngning som bygger på frigörande medvetenhet. Om det är fullständigt illusoriskt att tro att det symboliska våldet kan besegras med medvetande och vilja som enda vapen, är det för att effekterna av och villkoren för dess verkan finns varaktigt inristade långt inne i kropparna i form av dispositioner. Man ser det särskilt i släktskapsrelationer och relationer uppfattade enligt samma mönster, där dessa varaktiga böjelser hos den socialiserade kroppen kommer till uttryck och levs enligt känslans – sonens kärlek, broderskärlek etc. – eller pliktens logik, vilka ofta blandas samman i upplevelsen av respekt och tillgivenhet, som kan finnas kvar långt efter det att de sociala villkoren för dess uppkomst försvunnit. Man kan till exempel iaktta att när det yttre tvånget avskaffas, och formella friheter har vunnits – rösträtt, rätt till utbildning och tillträde till alla yrken, även politiska – så avlöser självutestängande och "kallet" (vilket 'verkar' både negativt och positivt) den uttryckliga utestängningen." (Bourdieu 1999, s. 52f).

¹⁴ Begreppen kön och genus ses här som synonyma till varandra; det finns ingen väsentlig skillnad att göra mellan fysiskt kön och socialt konstruerat kön: "Det viktiga är inte vilket ord som används i sig utan det centrala i dessa begrepp är att det vi kallar kvinnligt och manligt är en konstruktion skapad av oss människor." (Fagrell 2002, s. 166).

Tidigare forskning visar att inkilning kan fungera som ett (implicit) verktyg för att underordna kvinnan mannen, där manliga idrottare fått bära kvinnokläder eller där yngre manliga idrottare fått beställa kvinnliga strippor åt äldre manliga idrottare. Forskningen har också visat exempel på inkilningar där kvinnliga idrottare uppmanats klä sig i avslöjande ”sexiga” kläder och/eller ha fått utfört klart sexuellt laddade aktiviteter gentemot kända eller okända män. Dessa exempel från forskningen är alla uttryck för en genuspraktik där kvinnan antingen (1) framställs som ett sexuellt objekt, för att hierarkiskt underordna henne mannen (enligt en enkönsmodell där kvinnan konstrueras *i relation* till mannen), eller (2) som något icke önskvärt, något *annat*, i den idrottsliga kontexten (enligt en tvåkönsmodell där kvinnan konstrueras *i motsats* till mannen). (Hirdman 2001, s. 28ff).

Således kommer jag också att analysera ungdomarnas och idrottsstudenternas beskrivningar av inkilningsaktiviteter, hur de eventuellt relaterar till kön, utifrån ett genusteoretiskt perspektiv. Jag kommer att vara uppmärksam på – eller på min vakt, så att säga – för vad inkilning som fenomen kan innebära i konstruktionen respektive rekonstruktionen av det som anses vara typiskt manligt och kvinnligt (eller omanligt) inom ramen för idrottens kontext.

2 Metod

2.1 Metodval

We cannot determine [...] how good the training and supervision are in sports clubs, nor what happens to those [...] who drop out of the system.

(David 2005, s. 10)

För att kunna kartlägga omfattningen av idrottande ungdomars och idrottsstudenters erfarenhet och upplevelser av inkilning bör metodvalet rimligen syfta till att så brett och heltäckande som möjligt kvantifiera deras erfarenheter och upplevelser (Gratton & Jones 2010, s. 29). Således föreföll en kvantitativ metod vara mest lämplig. (Ejvegård 2009, s. 33ff; Denscombe 2009, s. 26ff; Eliasson 2010, s. 21ff). Dock paradades den deskriptiva metoden med kvalitativa inslag, för vilka redogörs längre ned.

Ett deskriptivt metodval kan till en början verka enkel men framstår snart som mer och mer besvärlig (Ejvegård 2009, s. 34f). Ska jag på ett översiktligt sätt kunna redovisa omfattningen av ungdomarnas erfarenhet och upplevelser av inkilningar måste det finnas en systematik i tillvägagångssättet såväl som kategoriseringen och framställningen av studiens data. (ibid.; Denscombe 2009, s. 21f).

Den deskriptiva metoden är i sig empirisk men även deskriptiva undersökningar initieras allt som oftast av värderande skäl. Denna studie hade aldrig uppkommit utan att inkilning sågs som ett fenomen – eller rentav problem – i idrotten värt att beskåda särskilt. Följaktligen försöker även deskriptiva studier som denna frambringa kunskap som kan vara samhället (och idrotten) till nytta. Som forskningsstrategi valde jag att göra det Denscombe (2009) kallar *surveyundersökning*¹⁵. Medan det engelska ordet mer avser en uttömmande och detaljerad granskning, så avser Denscombes översättning mer en vetenskaplig aktivitet för att införskaffa data till en kartläggning. En typ av surveyundersökning är vad Denscombe (2009, s. 207ff) kallar – och som jag hädanefter kommer att använda mig av – frågeformulär eller enkät. Härvidlag har jag haft stor användning av Denscombes (ibid.) tre steg i utformande av enkäten; den ska (1) vara utformad för att samla information som sedan kan användas som

¹⁵ Denscombe (2009) skiljer på begreppen forskningsstrategi och forskningsmetod. Emellertid som surveyundersökningen är min strategi, så går en surveyundersökning att genomföra på flera olika sätt, däribland frågeformulär, intervjuer, dokumentanalys och observation.

data för analys, (2) bestå av en nedtecknad och identisk serie av frågor samt (3) samla information genom att fråga människor direkt om de saker som har med undersökningen att göra.

Den deskriptiva metoden härrör från den positivistiska forskningstraditionen, vilken har dominerat idrottsvetenskapen (åtminstone i Sverige) under lång tid. I denna tradition är objektivitet, fakta och precision några av honnørsorden och den positivistiska forskaren utgår ifrån att det i samhället och i det mänskliga beteendet finns objektiva rena sanningar att finna. (Gratton & Jones 2010, s. 24f; 31). I denna tradition finns ingen plats för att studera något så abstrakt som människors tankar och känslor. Ska jag dock kunna fråga ungdomarna och idrottsstudenterna hur de *upplevt* eventuella inkilningar de varit med om samt kunna *analysera* vad inkilning, som uttryck, säger om idrotten som kultur inser en snabbt att en inte kan nöja sig med den deskriptiva metoden¹⁶. Jag behöver kunna ställa frågor om deras upplevelser samt vilka motiv och förklaringar de ger till inkilningars förekomst och funktion i idrotten.

Härvidlag föreföll en tolkande hermeneutisk ingång som mer lämplig. Denna forskningstradition söker inte svara på frågor som vad, när, hur mycket, utan snarare på frågor som hur och varför. I en sådan ingång betonas min subjektivitet som forskare än mer och resultaten blir måhända mindre generaliserbara. Resultaten blir också, vad gäller validitet och reliabilitet, något annorlunda vilket beskrivs närmare längre fram. (ibid., s. 27f) Den hermeneutiska forskningstraditionen förknippas ofta med kvalitativa metoder, som intervjuer eller observationer. Härvidlag hade jag kunnat välja intervjuer som den kvalitativa metoden för att analysera ungdomarnas svar om upplevelser, etc. Dock valde jag istället, i enkäten, att utforma ett antal öppna frisvarsfrågor som utgör de kvalitativa inslagen i enkäten. Båda angreppssätten, det kvantitativa och det kvalitativa, syftar således att belysa och analysera samma fenomen, vilket kan stärka uppsatsen. (ibid., s. 34f; 120f).

Utformningen av enkäten baserades på tidigare forskning och då särskilt Svenders (2005) studie. Frågorna kretsade kring vilka erfarenheter respektive upplevelser som respondenterna har av och om inkilning, vilken typ av inkilningsaktiviteter de eventuellt utsatts alternativt utsatt andra för och upplevelsen av dessa samt vad de anser om inkilningens funktioner och beskaffenhet. I pilotundersökningen, vilken beskrivs nedan, framstod ett behov av att också ställa frågor om ungdomarna och idrottsstudenterna erfarit någon annan typ av fostranspraktik, utöver specifikt inkilning, som att bära material, sitta på sämre platser i omklädningsrum eller buss, etc. Detta behov motiverades genom att det kompletterar bilden eller indikatorn av idrottskulturen; vilken typ av logik som råder mellan befintliga och nya medlemmar i en

¹⁶ Jag skriver inte heller in mig i den positivistiska traditionen. Jag skriver in mig i den hermeneutiska forskningstraditionen (se prologen) och använder en metod med både kvantitativa och kvalitativa inslag.

grupp eller ett lag. Därtill ställdes också frågor om respondenterna erfarit lekar där bestraffningar av förloraren ingår, också det för att den typen av frågor bedömdes inneha potentialen att säga något om idrotten som kultur.

2.2 Population och urval

Eftersom jag vill kunna uttala mig om erfarenheter och upplevelser av inkilning bland idrottande ungdomar och idrottsstudenter fungerar idrottande ungdomar och idrottsstudenter som studiens population. Urvalsramen ringades därefter in till elever vid Sveriges idrottsgymnasier samt till studenter vid GIH. Ett motiv för detta var att bägge urvalsgrupperna får sägas representera idrottande ungdomar och idrottsstudenter väl, eftersom de ofta har lång erfarenhet av föreningsidrott och representerar såväl individuella som lagidrotter samt olika nivåer av idrottande (bredd och elit). Ett annat motiv var att det var möjligt att få hjälp av Riksidrottsförbundet med kontakten till de valda idrottsgymnasierna samt att jag hade goda möjligheter till att själv komma i kontakt med GIH-studenterna. (jämför: Trost 2012, s. 29; Eliasson 2010, s. 44ff). För urvalet har jag således använt mig av en kombinerad metod mellan ett stratifierat urval och ett subjektivt urval. Ett stratifierat urval vilar på antagandet att en viss del av populationen är mest intressant av olika skäl och är egentligen en blandning mellan slumpmässigt urval och urval med utgångspunkt i bestämda egenskaper eller avsikter. Dock måste alla relevanta köns- och ålderskategorier ingå i urvalet och antalet i varje kategori måste stå i direkt proportion till dem i den bredare populationen. (Denscombe 2009, s. 33f). Härvidlag har skälen varit att täcka in såväl individuella idrotter som lagidrotter, men också att gymnasierna (såväl som GIH) legat geografiskt lämpligt för datainsamling på plats (också likt ett bekvämlighetsurval). Populationen för ungdomarna delades in (stratifierades) i olika skikt för typ av idrott och geografisk närhet och därefter gjordes ett urval. Det subjektiva urvalet bestod i att jag i en del fall valde de grupper som tidigare har rapporterats haft incidenter av inkilning, vilket mig medvetandegjorts genom medier eller Riksidrottsförbundet själv. (Denscombe 2009, s. 37f; Eliasson 2010, s. 47ff).

Urvalet bestod av 250 elever från åtta olika riksidrottsgymnasier (RIG) samt två gymnasier med nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU)¹⁷. För pilotstudien (se nedan) valdes en klass från GIH:s lärarprogram och två klasser från GIH:s tränarprogram (totalt nära 100

¹⁷ Skillnaden mellan ett RIG och ett NIU är att det förra erhåller statligt stöd och svarar mot högre krav vad gäller antagning, i jämförelse med den mer lokalt förankrade varianten i NIU-gymnasium.

studenter). De valda gymnasierna representerar såväl individuella som lagidrotter, samt stora och små idrotter sett till deltagarantal.

Emellertid som det brukar heta ”ju större urval desto bättre” (Troost 2012, s. 37ff) så är enkätmetoder som denna vanlig för urval mellan 30-250 respondenter (Denscombe 2009, s. 51f). Dock måste jag vara särskilt uppmärksam på representativiteten vid dylika småskaliga undersökningar och vara försiktig med att generalisera resultaten. (ibid.). Jag måste också vara medveten om att uteblivna svar från respondenterna kan innebära en snedvridning av resultatet samt att svarsfrekvensen påverkas av en rad faktorer som (1) egenskaper hos respondenten (eleverna är ungdomar, inte vuxna), (2) ämnet för undersökningen (inkilning kan vara ett känsligt ämne), (3) mitt yttre som undersökare samt (4) det sociala klimatet (ibid., s. 43f).

2.3 Procedur

Ju fler frågor du ställer, desto färre svar får du, brukar det heta i vetenskapliga sammanhang (Ejvegård 2009, s. 55ff). En enkät måste därför vara noggrant utformad innan den används i undersökningen. En forskare måste ständigt medvetandegöra de val denne gör i proceduren för att skapa ett systematiskt tillvägagångssätt. Ett sådant tillvägagångssätt följer ett antal steg som är vedertagna i vetenskapliga sammanhang, för vilka redogörs under respektive rubrik (från Ejlertsson 1996, s. 13ff):

1. Syfte- och problemformulering (se 1.4)
2. Population och urval (se 2.2)
3. Frågeformulering (se 2.3.1)
4. Enkätutformning (se 2.3.1 samt 2.3.2)
5. Bearbetning och analys (2.3.2 samt 2.3.3)

Utöver detta presenteras avsnitt om studiens validitet och reliabilitet samt etiska ställningstaganden.

2.3.1 Utformande av enkät samt pilotenkät

När väl syftet och problemformuleringen blev satta utformades en enkät med syftet att konstruera frågor som täcker in hela problemformuleringen. En tumregel har varit att det ska finnas minst en fråga per variabel och att varje svar ska kunna brytas ned till siffror för att kodas i själva analysarbetet. (Eliasson 2010, s. 12ff). Dock får en enkät inte vara för lång, eftersom tidskrävande enkäter sänker viljan att delta. För att inte avskräcka deltagandet i denna studie

och för att underlätta datainsamlingen begränsades omfånget till 39 frågor. Enkäten tog därmed fem till femton minuter att besvara. Kortare hade inte varit möjligt för att inte göra avkall på fakta som eftersöktes. Därtill har frågornas ordalydelse försökts anpassats till respondentgruppen, det vill säga att majoriteten varit gymnasieungdomar. Innan och under de fyllde i enkäten hade respondenterna alltid chans att ställa frågor om oklarheter i enkäten. (Denscombe 2009, s. 217ff; Eliasson 2010, s. 39ff). Enkäten (se bilaga 1) inleds med bakgrundsfrågor om respondenten och de potentiellt mer känsliga respektive öppna (kvalitativa) frågorna om inkilning kommer en bit in i enkäten när denne fått bekanta sig med frågornas ordalydelse och -följd. (ibid.).

För att undvika ett stort internt bortfall (där respondenter väljer att avstå från att svara på enskilda frågor) genomfördes en test av enkäten, en så kallad pilotenkät, så att oklara eller oförståeliga frågor fick chansen att rättas till eller sorterades bort. (Ejvegård 2009, s. 55ff). Det är ifrån denna jag sedermera valt ut de så kallade idrottsstudenterna. Pilotenkäten visade sig nämligen fungera väl och ytterst få justeringar gjordes i den egentliga enkäten, varför resultaten bedömdes relevanta för att utgöra data för analys i resultatdelen. Studenterna i pilotgruppen har gett sitt medgivande för att deras svar redovisas. Syftet med pilotstudien var att ta reda på om de svarande tolkar frågorna på samma sätt som konstruktören, om följderna av frågorna upplevs som logisk samt att bedöma tiden för ifyllandet av enkäten (Gratton & Jones 2010, s. 140f). Bortfallet var lågt, varför 91 studenter fyllde i pilotenkäten. Respondenterna inbjöds att kommentera enkäten för att kunna rätta till eventuella tvivelaktigheter och därav uppstod behovet av frågor kring övriga fostranspraktiker. I slutet av enkäten förekommer så kallade attitydfrågor, där respondenterna fått ta ställning till en rad påståenden. Svarsalternativen var utformade som ”instämmer inte alls”, ”instämmer knappast”, ”instämmer mestadels” och ”instämmer helt”. Medvetet valdes ett jämnt antal svarsalternativ för att undvika en så kallad centralisering av svaren (jämför: Ejvegård 2009, s. 58ff). Till sist fick respondenterna svara på om det förekommer några liknande lekar eller aktiviteter, innehållande bestraffning av förloraren, som det rapporterades om under herrarnas EM-slutspel i fotboll 2012, där förloraren i ”Gris” ”rövbombades”¹⁸. För att respondenter rimligen ska ha kännedom om frågorna de besvarar guidades respondenterna i enkäten efter om de hade erfarenhet av inkilning eller inte.

¹⁸ Se fotnot 3, s. 6.

2.3.2 Datainsamling och bortfall

När väl enkäten provats ut kontaktade jag respektive ansvarig person för gymnasierna, med hjälp av uppgifter från Riksidrottsförbundet. Därefter bokades tider så att jag personligen kunde besöka gymnasierna. Av de tio utvalda idrottsgymnasierna valde två gymnasier att avstå från att medverka i studien, trots upprepade förfrågningar samt påtryckningar av Riksidrottsförbundet. Två av gymnasierna bad att få enkäten skickad till sig, istället för att jag besökte dem, och skickade således tillbaka ifyllda enkäter via post. På grund av de två avhoppen från studien samt viss frånvaro i klasserna vid besöken utgörs datamaterialet från gymnasierna av 209 respondenter. Enkätbortfallet var således 41 och det interna bortfallet var mycket lågt (omkring två-fyra procent).

Av totalt 300 respondenter var 104 kvinnor och 194 män (två respondenter angav inte kön). Bland idrottsstudenterna var könsfördelningen jämnare med 42 kvinnor och 48 män jämfört med ungdomarna, där antalet kvinnor var 62 och antalet män var 146. Att fler män än kvinnor fyllt i enkäten kan förklaras genom att urvalet inbegrep många respondenter från ett antal mansdominerade lagidrotter.

Själva datainsamlingen gick till så att jag informerade om studiens syfte, om hur jag valt att definiera vad inkilning är samt om studiens etiska ramar (se nedan). Innan respondenterna började fylla i enkäten lämnade jag öppet för frågor samt att jag försäkrade mig om att de visste vad inkilning var. När data väl blivit insamlade tilldelades enkäterna serienummer och förvaras nu på ett säkert och organiserat sätt vid GIH. (Denscombe 2009, s. 214f).

2.3.3 Analys och presentation (inklusive signifikansnivå)

I denna studie har jag haft användning av Denscombes (2009, s. 324f) fem steg av analys av data, där de tre första varit mest centrala: (1) först iordningställdes data för att kunna koda, kategorisera och kontrollera variablerna; (2) sedan genomsöktes resultat efter uppenbara trender eller samband; (3) därefter skedde en mer noggrann analys av data där signifikans testades innan resultatet (4) framställdes och (5) validerats. Statistisk bearbetning gjordes med hjälp av *Pearson Chi-Square* (Chi^2) med en signifikansnivå på $p=0,05$. Datorprogrammet som användes i analysen var SPSS.

Vad gäller den mer kvalitativa analysen har jag tematiserat svar som återkommit och därefter sammanställt dem i kategorier för att kvantifiera dess förekomst. Efter det gjorde jag en kritisk läsning efter mina teoretiska utgångspunkter. Exempelen som valdes ut för citering

gjordes med hänsyn till att bägge respondentgrupperna, med avseende på ålder, skulle presenteras. Exempelen valdes blint för kön, med undantag för den genusteoretiska läsningen.

2.4 Validitet och reliabilitet

Den så kallade surveyundersökningen syftar till att forskaren ”ger sig ut” i verkligheten på ett strukturerat och målmedvetet sätt. Därför hävdar Denscombe (2009, s. 327ff) att surveyundersökningar ofta förknippas mer med data än med teori. I denna studie förekommer dock också öppna frågor, vilka analyserats utifrån ett teoretiskt ramverk, varför Denscombes ansats endast delvis är tillämbart i denna kontext.¹⁹

Eftersom respondenterna i detta fall är idrottarna själva så får de anses som relativt säkra källor (jämför: Ejvegård 2009, s. 55ff). Det är ingen lärare, förälder eller annan företrädare (andrahandskälla) som talar i deras ställe, om deras erfarenheter och upplevelser.

Även om respondenternas erfarenhet och upplevelser av inkilningar kan väcka vissa känslor av obehag, har informationen som efterfrågats varit relativt okomplicerad. Därtill har jag, i sju av åtta fall, själv besökt gymnasierna (och i samtliga tre fall för idrottsstudenterna) för själva enkätifyllningen. Detta för att minimera (risken för) missförstånd samt försäkra respondenterna tryggheten av den sociala miljö de är bekanta med. (Denscombe 2009, s. 44). För att trygga en hög reliabilitet (vilket i sig kan bidra till god validitet) har jag förberett studien väl och enkäten följer en tydlig struktur. Därtill bidrar också den väl genomförda pilotundersökningen till att minska riskerna för en dålig precision i studien. (Eliasson 2010, s. 42f; Trost 2012, s. 36f).

Vad gäller de kvalitativa frågorna, som grundas i den hermeneutiska forskningstraditionen, är begrepp som validitet och reliabilitet inte lika tillämpliga (Gratton & Jones 2010, s. 96). Härvidlag har jag istället fokuserat på att själva tillvägagångssättet ska vara relevant (vara lämpligt för att få fram eftersökta kvalitativa data) och tillförlitligt men att svaren – eller, för den delen, mina tolkningar – inte nödvändigtvis skulle bli de samma vid en repetition av undersökningen (av en annan forskare). Vidare har jag strävat efter att analysen och citeringen av frisvaren skulle uppfattas dels som trovärdiga av (representativa för) respondenterna, dels som autentiska (att de har möjligheten för att hjälpa respondenterna såväl som läsaren att bättre förstå idrotten och dess kultur). (ibid., s. 96f)

¹⁹ Denscombe (2009) menar också att en fara med surveyundersökningars empiriska tendens är att data får ”tala för sig själva”, utan vidare hänsyn till teorier eller relevanta implikationer. Här kan signifikansnivåer lätt förbises. Vidare menar Denscombe att, trots att surveyundersökningar generellt leder till väldigt representativa data, är det svårt för forskaren att kontrollera precisionen i undersökningens frågor eller – för den delen – svarens uppriktighet.

2.5 Etiska ställningstaganden

Enligt lagen om etikprövning av forskning som avser människor (2003:460) har denna studie inte behövt etikprövas. Däremot stipuleras, i 16 §, att forskningspersonen (respondenten) ska informeras om (1) den övergripande planen för forskningen, (2) syftet med forskningen, (3) de metoder som kommer att användas, (4) de följder och risker som forskningen kan medföra, (5) vem som är forskningshuvudman, (6) att deltagande i forskningen är frivilligt, och (7) forskningspersonens rätt att när som helst avbryta sin medverkan. I 17 § stipuleras att forskning endast får utföras om forskningspersonen fått ovanstående information och därefter frivilligt, uttryckligt och preciserat till viss forskning uttryckt sitt samtycke till forskningen.

För att leva upp till kraven uppställda i 16 och 17 §§ besökte jag gymnasie- och högskoleklasserna i sin hemmiljö och där informerade jag om (1) studien och dess (2) syfte, om hur jag valt att definiera inkilning och (3) vad som var mina avsikter med studiens data vad gäller anonymitet (de blev informerade att de fyllde i enkäten anonymt) och sekretess (de blev informerade att deras svar inte skulle kunna spåras till skolan).

Som komplement till informationen som gavs på plats följde också ett missivbrev med enkäten (se bilaga 1). Där informerades respondenten igen om hur denne fyller i enkäten, hur inkilning definieras och (6, 7) på vilka villkor deltagandet sker vad gäller anonymitet och sekretess. (17 §; Denscombe 2009, s. 214). Missivbrevet innehöll även telefonnummer till mig och min handledare, (tentativt) syfte och innehåll samt (5) att det framgick vem som är forskningshuvudmannen (läs: GIH i form av statlig högskola). Svarskuvert gavs ut som respondenterna lade den ifyllda enkäten i. (ibid.; Gratton & Jones 2010, s. 147f).

Möjligtvis att punkt 4, kravet på information om de följder och risker som forskningen kan medföra, kunde betonas ytterligare vid datainsamlingen. Erfarenheter av inkilning kan väcka otäcka minnen av kränkande och våldsamt behandling som eventuellt riskerar respondenterna vissa mer eller mindre bestående psykiska men. Härvidlag förde jag en diskussion med min handledare om att eventuellt tillhandahålla kontaktuppgifter till något slags stödfunktion (likt skolkurator eller psykolog) men beslutet blev att avstå från ett sådant initiativ. Vi ansåg att den risken var marginell samt att vi båda kunde nås via telefon och mejl vid frågor och/eller reaktioner, något jag särskilt betonade vid datainsamlingstillfällena.

Utöver detta har de forskningsetiska riktlinjer, som utarbetats av det Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (2013), beaktats under hela studiens genomförande. Detta innebär att studien lever upp till informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Inget dataregister över respondenternas identitet har således upprättats.

3 Resultat

Dispositionen för resultatet är uppdelad efter fyra övergripande teman; (1) ungdomarnas och idrottsstudenternas kännedom om inkilning, (2) deras erfarenheter av inkilning, (3) deras upplevelser av inkilning samt (4) deras åsikter om inkilning. Efter de två första respektive de två sista delarna presenteras en sammanfattning av huvudresultaten.

Inledningsvis redovisas kort ungdomarnas och idrottsstudenternas bakgrund samt hur många gånger respondenterna bytt lag eller grupp inom respektive mellan föreningar, eftersom inkilning kan förekomma när en idrottare kommer som ny till en grupp eller ett lag.

I den första delen av resultatet redovisas kort i vilken omfattning ungdomarna och idrottsstudenterna har hört talas om inkilning och, i sådant fall, på vilket sätt de hört om inkilning samt i vilka sammanhang den ska ha ägt rum.

I den andra delen redovisas i vilken omfattning ungdomarna och idrottsstudenterna själva har varit med om att ha blivit inkilade och, i sådant fall, hur många gånger, i vilken miljö och i vilket sammanhang de blivit inkilade. Här redovisas också om ledare närvarat vid inkilnings-tillfället och om alkohol varit en del av inkilningen, samt om de svarande någon gång varit med och inkilat andra.

I tredje delen står ungdomarnas och idrottsstudenternas upplevelser av inkilning i fokus; vad som kännetecknar deras egna beskrivningar av inkilningar de varit med eller hört talas om samt om de någon gång upplevt obehag i samband med inkilning.

I den fjärde och sista delen redovisas hur ungdomarna och idrottsstudenterna ställer sig till en rad påståenden om inkilning, samt vad de tror är motiven och förklaringarna till varför inkilning förekommer inom idrotten.

Till sist redovisas och analyseras svaren från de frågor som inte direkt har med inkilning att göra, men som bedömdes ha potential att säga något om idrotten som kultur.

Genomgående redovisas hur svarsfördelningen ser ut för kvinnor och män, förutom i de fall där den totala svarsfrekvensen varit låg för både ungdomarna och idrottsstudenterna.

3.1 Ungdomarnas och idrottsstudenternas bakgrund

I början av enkäten ställdes frågor om ungdomarnas och idrottsstudenternas bakgrund och däribland vilken erfarenhet de har av föreningsledd idrott. Frågor ställdes också om hur många gånger de har bytt lag eller grupp inom respektive mellan föreningar (eftersom inkilning kan förekomma när en idrottare kommer som ny till en grupp eller ett lag).

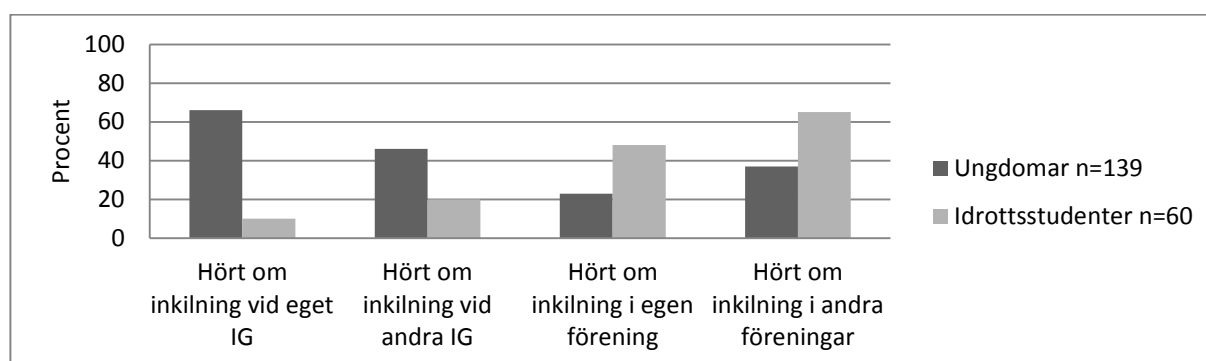
Nästan alla ungdomar (95 procent) var mellan 16-18 år när de fyllde i enkäten och nära två tredjedelar av idrottsstudenterna var mellan 21-25 år (vardera omkring 20 procent av idrottsstudenterna var 20 år eller yngre respektive mellan 26-30 år).

Respondenterna har stor erfarenhet av föreningsledd idrott, från låg ålder, och såväl på elit- som breddnivå. I stort sett alla ungdomar (90 procent) angav att de började idrotta i förening före tio års ålder (50 procent var mellan 6-10 år och 40 procent var yngre). Knappt hälften (45 procent) av idrottsstudenterna angav att de idrottat i förening tidigare men inte längre, knappt hälften (44 procent) var fortfarande aktiva i en förening och resterande 9 procent var aktiva i flera föreningar. En stor del av ungdomarna (89 procent) och drygt hälften av idrottsstudenterna (56 procent) har erfarenhet av idrottande på elitnivå²⁰. Totalt sett har respondenterna erfarenheter från ett femtiotal olika idrotter.

En majoritet av ungdomarna och idrottsstudenterna har någon gång bytt lag eller grupp efter tretton års ålder, antingen inom den egna föreningen eller mellan föreningar. Hälften (53 procent) av de svarande uppgav att de bytt förening en eller två gånger medan sju procent uppgav att de bytt tre eller fler gånger. Av dessa angav 60 procent att de bytt lag eller grupp inom samma förening en eller två gånger och 13 procent rapporterade att de bytt tre eller fler gånger.

3.2 Ungdomarnas och idrottsstudenternas kännedom om inkilning

En av studiens frågeställningar rör i vilken omfattning ungdomarna och idrottsstudenterna har kännedom om inkilning. I enkäten ställdes därför frågor om de har hört talas om inkilning och, i sådant fall, på vilket sätt samt i vilka sammanhang inkilningen ska ha ägt rum.

Figur 1. Andel svarande som hört om inkilning vid sitt eget idrottsgymnasium (IG), vid andra idrottsgymnasium, i sin egen förening, samt i andra föreningar. Respondenterna kunde kryssa i flera alternativ.

²⁰ Tilläggas bör att nivåerna (elit och bredd) inte definierades i enkäten, utan dessa graderingar baserades helt på respondentens egen kunskap och uppfattning.

Totalt sett har en majoritet (66 procent) av de svarande någon gång hört talas om inkilning, varav 35 procent var kvinnor 65 procent var män. Könsskillnaden var inte statistiskt signifikant för någon av grupperna ($p=0,10$ för ungdomarna och $p=0,25$ för idrottsstudenterna) Av figur ett (1) framgår att knappt sju av tio (66 procent) ungdomar har hört talas om inkilning vid sitt eget idrottsgymnasium medan hälften (46 procent) någon gång hört om inkilning vid andra idrottsgymnasium. Bland idrottsstudenterna har endast tio procent hört om inkilning vid sitt eget idrottsgymnasium medan 20 procent har hört om inkilning vid andra gymnasium. Vi vet dessvärre inte hur många av idrottsstudenterna som har studerat vid ett idrottsgymnasium²¹.

När det gäller att ha hört om inkilning i föreningssammanhang har en majoritet (65 procent) av idrottsstudenterna hört om inkilning i andra idrottsföreningar medan hälften (48 procent) har hört om inkilning i sin egen förening (se figur 1). Bland ungdomarna har fyra av tio hört om inkilning i andra föreningar och två av tio har hört om inkilning i sin egen förening.

Av de respondenter som svarade att de hört talas om inkilning är samtal med kompisar det absolut vanligaste sättet de har hört talats om inkilning. Nio av tio ungdomar (varav 42 kvinnor och 83 män) respektive idrottsstudenter (varav 18 kvinnor och 33 män) har hört talas om inkilning i samtal med kompisar. Ungefär två av tio respondenter vardera (i den totala respondentgruppen och i respektive respondentgrupp) har hört talas om inkilning eller nollning via massmedia (TV, tidningar, radio), via internetforum och sociala medier eller på annat sätt. De som angav att de hört om inkilning på annat sätt svarade oftast att de själva blivit inkilad eller att de inkilat andra som sättet de hört talas om inkilning.

3.3 Ungdomarnas och idrottsstudenternas erfarenheter av inkilning

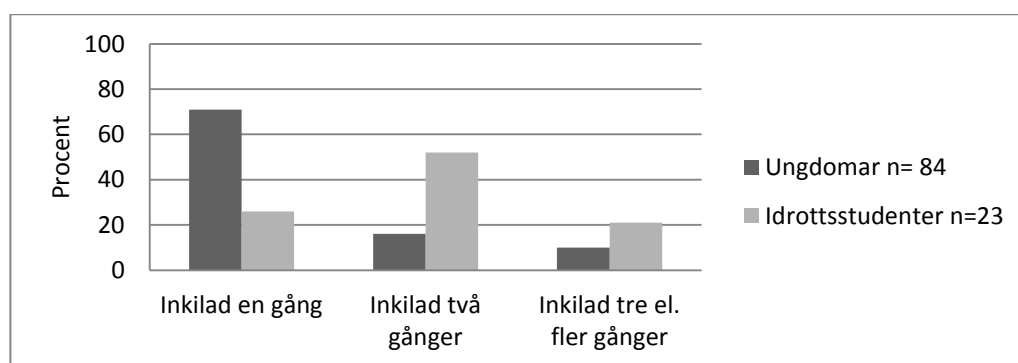
En annan frågeställning för studien rör i vilken omfattning ungdomarna och idrottsstudenterna har erfarenhet av inkilning. I enkäten ställdes därför frågor om de själva har varit med om att ha blivit inkilade och, i sådant fall, hur många gånger, i vilken miljö och i vilket sammanhang de blivit inkilade. Frågor ställdes också om ledare närvarat vid inkilningstillfället och om alkohol varit en del av inkilningen. Avslutningsvis ställdes också frågor om de svarande någon gång varit med och inkilat andra.

I den totala respondentgruppen (och i respektive respondentgrupp) har 40 procent någon gång blivit inkilade. Av dessa uppger dock en elev (ungdom) respektive 14 idrottsstudenter

²¹ Frågan ställdes inte idrottsstudenterna eftersom de, initialt, endast utgjorde pilotgrupp. Se 2.2 Population och urval, s. 27f.

andra sammanhang för inkilningen, som inte kan anses som idrottsliga – för det mesta skolsammanhang på gymnasie- eller högskolenivå. Den faktiska siffran för ungdomarnas erfarenhet av inkilning i *idrottsliga* sammanhang är således 40 procent (varav 30 var kvinnor och 54 var män) och för idrottsstudenterna 25 procent (varav tre var kvinnor och 20 var män) (35 procent för den totala respondentgruppen). Skillnaden mellan respondentgrupperna var statistiskt signifikant ($p=0,00$), så även skillnaden mellan kön bland idrottsstudenterna ($p=0,00$) men inte bland ungdomarna ($p=0,30$). Som nämnts ovan är det dessvärre inte känt hur många av idrottsstudenterna som studerat vid ett idrottsgymnasium men oavsett detta är det uppenbart att inkilning inte bara är något det talas om, utan att det också förekommer vid idrottsgymnasier såväl som i idrottsföreningar.

I enkäten tillfrågades de respondenter med erfarenhet av inkilning i idrottsliga sammanhang om de blivit inkilade en eller fler gånger (se figur 2).

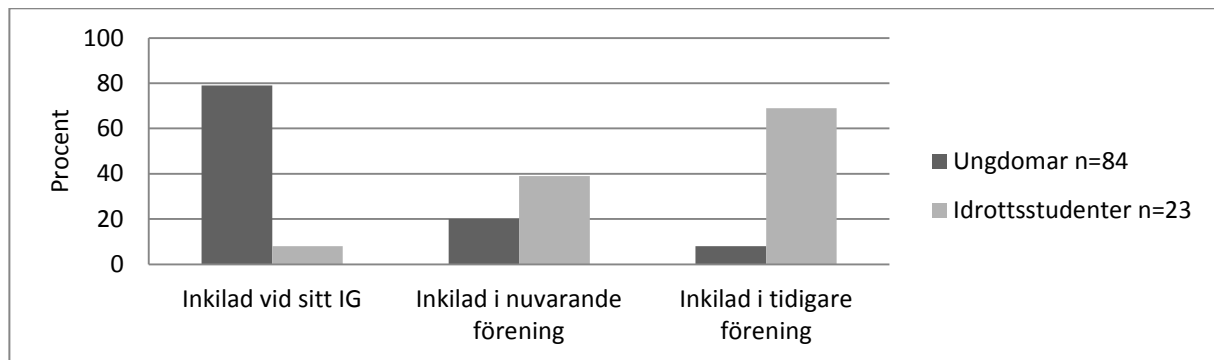

Figur 2. Andel svarande som blivit inkilade en gång, två gånger, tre eller fler gånger.

En majoritet av de inkilade ungdomarna (71 procent) uppgav att de blivit inkilade en gång (varav 23 var kvinnor och 38 var män) medan hälften av idrottsstudenterna (52 procent) uppgav att det skett två gånger (varav fyra var kvinnor och tolv var män) (se figur 2). Följaktligen svarade 16 procent av ungdomarna att det skett två gånger (varav sex var kvinnor och nio var män) och 26 procent av idrottsstudenterna att det skett en gång (varav sju var kvinnor och sex var män). Tio procent av ungdomarna respektive 21 procent av idrottsstudenterna uppgav att det skett tre eller fler gånger. Skillnaderna mellan grupperna var statistiskt signifikanta ($p=0,00$).

3.3.1 Var ägde inkilningen rum?

På frågan om i vilken miljö inkilningen ägde rum fick de svarande välja ett eller flera av följande alternativ: på sitt idrottsgymnasium, i sin nuvarande förening, i en tidigare förening de varit med i samt i andra sammanhang. I figuren nedan redovisas inte svarsfrekvensen för andra sammanhang eftersom dessa inte var idrottsliga sammanhang (se ovan).

Figur 3. Andel svarande som blivit inkilad vid sitt eget idrottsgymnasium (IG), i sin nuvarande förening, samt i en tidigare förening. Respondenterna kunde kryssa i flera alternativ.

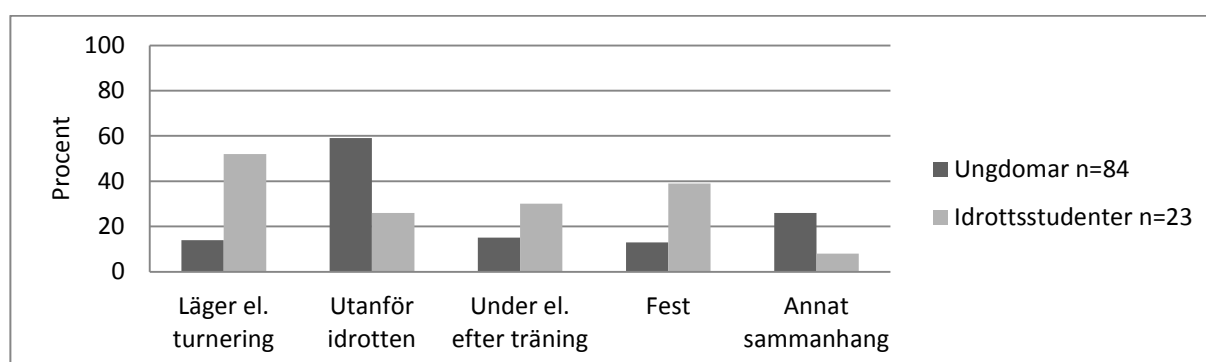
Av de ungdomar som blivit inkilade i idrottsliga sammanhang uppgav hela 79 procent att de blivit inkilade vid sitt idrottsgymnasium (varav 23 var kvinnor och 44 var män), var femte (20 procent) att de blivit inkilad i sin nuvarande förening (varav sex var kvinnor och elva var män) medan åtta procent blivit inkilade i en förening de tidigare varit med i (varav en var kvinna och sex var män). Bland idrottsstudenternas uppgav knappa en av tio att de blivit inkilade vid sitt idrottsgymnasium (en kvinna och en man), 39 procent att de blivit inkilade i sin nuvarande förening (varav två var kvinnor och sju var män) och hela 69 procent i en tidigare förening (varav ingen var kvinna och 16 var män) (se figur 3).

Från ett mindre gymnasium med endast en idrott (individuell) har så gott som samtliga ungdomar blivit inkilade vid idrottsgymnasiet och från ett annat gymnasium med två idrotter har samtliga ungdomar från den ena idrotten (individuell) blivit inkilade vid idrottsgymnasiet. Från ytterligare ett annat gymnasium, med tre idrotter, har så gott som samtliga ungdomar från två av idrotterna (en individuell och en lagidrott) blivit inkilade vid idrottsgymnasiet medan svaren från den tredje idrotten – eller de ungdomar som inte anger någon idrott – varierar.

I 42 fall angav ungdomarna att inkilningen ägt rum i en individuell idrott och i 36 fall angav de att inkilningen ägt rum i en lagidrott. Att inkilning skulle vara vanligare i lagidrotter verkar alltså inte stämma, åtminstone inte bland den undersökta gruppen ungdomar.

3.3.2 I vilket sammanhang ägde inkilningen rum?

Frågor ställdes också om i vilket sammanhang inkilningen ägde rum. Härvidlag fick respondenterna välja ett eller flera av följande alternativ: i samband med läger eller turnering med gruppen eller laget, under eller efter träning, i samband med fest tillsammans med gruppen eller laget, annat sammanhang eller utanför den idrottsliga verksamheten. Det sistnämnda alternativet syftade till situationer som ägt rum utan direkt idrottslig anknytning men fortfarande tillsammans med gruppen eller laget.

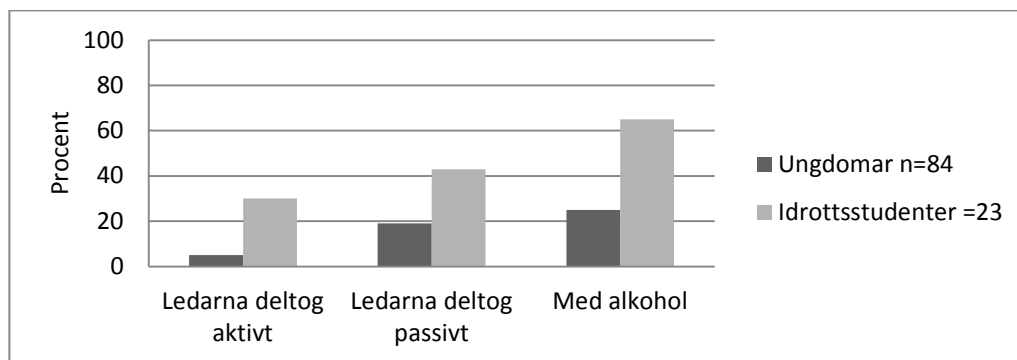

Figur 4. Andel svarande som blivit inkilad i samband med läger eller turnering, utanför den idrottsliga verksamheten, under eller efter träning, i samband med fest, samt i andra sammanhang. Respondenterna kunde kryssa i flera alternativ.

Ungdomarna uppgav att de blivit inkilad utanför den idrottsliga verksamheten (59 procent, varav 22 kvinnor och 32 män) medan hälften (52 procent) av de inkilade idrottsstudenterna svarade att de blivit inkilad i samband med ett läger eller en turnering (varav tre var kvinnor och tolv var män) (se figur 4). Fyra av tio (39 procent) idrottsstudenter uppgav att de blivit inkilade i samband med fest (varav två var kvinnor och tolv var män) och tre av tio (30 procent) angav att de blivit inkilad under eller efter en träning (varav ingen var kvinna och tio var män). För övriga svars-kategorier varierar svarsfrekvensen mellan åtta-26 procent. Inga skillnader mellan grupperna var statistiskt signifikanta ($p=0,27$).

3.3.3 Hur gick inkilningen till?

Vidare ställdes frågor kring hur inkilningen gick till vad gäller inslag av alkohol, eftersom de flesta ungdomarna var under 18 år, samt om gruppens eller lagets ledare deltog vid inkilningen och, i sådant fall, om de var aktiva eller passiva.

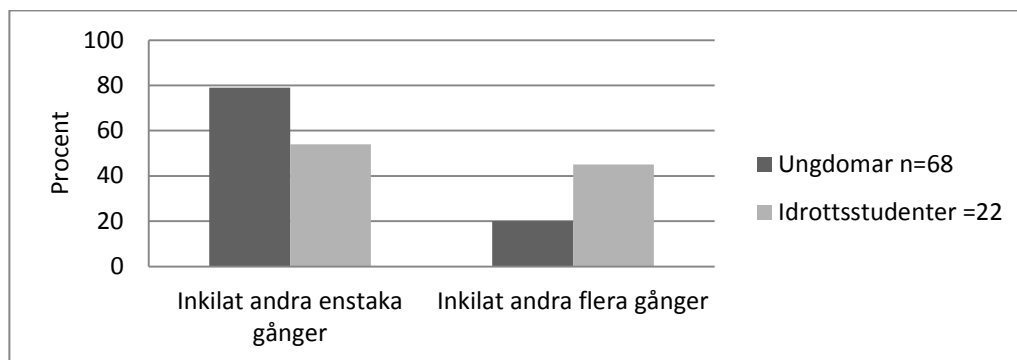

Figur 5. Andel inkilningsfall där ledare deltagit aktivt eller passivt, samt där alkohol förekommit.

I 25 procent (för ungdomarna) respektive 65 procent (för idrottsstudenterna) av inkilningsfallen förekom alkohol i samband med inkilningen. Skillnaden var statistiskt signifikant mellan grupperna ($p=0,00$). Bland ungdomarna rapporterade 27 kvinnor och 80 män att alkohol förekommit vid inkilningen och bland idrottsstudenterna var det nio kvinnor och 17 män som rapporterade samma sak. Skillnaden för kön var statistiskt signifikant bland idrottsstudenterna ($p=0,01$) men inte för ungdomarna ($p=0,38$).

I 16 procent (för ungdomarna) respektive 73 procent (för idrottsstudenterna) av fallen deltog gruppens eller lagets ledare, antingen aktivt eller passivt (i fem respektive 30 procent deltog ledarna aktivt och i 19 respektive 43 procent deltog de passivt) (se figur 5). Skillnaden var inte statistiskt signifikant ($p=0,18$). Från ett gymnasium, där så gott som samtliga ungdomar har blivit inkilade vid idrottsgymnasiet, förekom också alkohol i nära nog samtliga fall, dock utan att ledarna närvarade i någon större utsträckning.

Avslutningsvis tillfrågades också de svarande om de själva någon gång har inkilat andra idrottare och, i sådant fall, hur många gånger. Motivet till denna fråga återfinns i tidigare forskning, där inkilning beskrivs ha potential att utvecklas till en återkommande och återskapande praktik. I ”paketet” inkilning ingår oftast möjligheten att ”hämnas” sina egna erfarenheter (något vi också kommer att se nedan), när en gått från junior till senior medlem i gruppen eller laget och densamma står inför att ta emot nya deltagare.

Figur 6. Andel svarande som inkilat andra enstaka gånger eller flera gånger.

Totalt sett har 32 procent av ungdomarna (varav 23 kvinnor och 45 män) och 24 procent av idrottsstudenterna (varav fem kvinnor och 17 män) någon gång inkilat andra idrottare. Skillnaden mellan grupperna var inte statistiskt signifikant ($p=0,13$) och inte heller för kön inom grupperna ($p=0,34$ för ungdomarna och $p=0,11$ för idrottsstudenterna). Av dessa har åtta av tio (79 procent) ungdomar respektive hälften (54 procent) av idrottsstudenterna inkilat eller nollat andra idrottare någon enstaka gång. Två av tio ungdomar respektive hälften (45 procent) av idrottsstudenterna uppger att det skett flera gånger (se figur 6).

Från de gymnasier där så gott som alla ungdomar blivit inkilade vid idrottsgymnasiet har också majoriteten inkilat andra idrottare, med samma angivna idrott som de själv blivit inkilade i, vilket skulle kunna tyda på att det skett i ett sammanhang knutet till idrottsgymnasiet.

3.4 Sammanfattning av resultatdel I

En majoritet av ungdomarna och idrottsstudenterna har hört talas om inkilning. De flesta ungdomarna har hört talas om inkilning i gymnasiesammanhang medan de flesta idrottsstudenterna hört talas om inkilning i föreningssammanhang. Bägge grupperna har oftast fått kännedom om inkilning i samtal med kompisar.

Nära nog hälften av ungdomarna och var fjärde idrottsstudent har någon gång blivit inkilad. De inkilade ungdomarna har, för det mesta, blivit inkilad en gång och vid sitt eget idrottsgymnasium medan idrottsstudenterna, för det mesta, blivit inkilad två gånger och i sin nuvarande förening eller en förening de tidigare varit med i. Dessa skillnader var statistiskt signifikanta. Det är mer förekommande bland ungdomarna att ha blivit inkilad utanför den idrottsliga verksamheten medan det är mer förekommande bland idrottsstudenterna att ha blivit inkilad i samband med läger eller turnering eller fest med laget eller gruppen. Även dessa skillnader var statistiskt signifikanta. Omkring en tredjedel av bägge grupperna har någon gång inkilat andra enstaka eller flera gånger. Det är mer förekommande bland de inkilade

idrottsstudenterna än bland ungdomarna att alkohol varit en del av inkilningen samt att gruppens eller lagets ledare närvarat passivt alternativt deltagit aktivt. Skillnaden för alkoholinslag var statistiskt signifikant men inte skillnaden för ledarnärvaro.

Vad gäller eventuella skillnader mellan kön i de båda grupperna visade sig merparten av resultaten inte statistiskt signifikanta. De resultat som var statistiskt signifikanta återfanns bland idrottsstudenterna, där flera av fallen gällde små numerärer, där en ska vara försiktig med signifikansprövningar. Av samma anledning har flera signifikansprövningar uteslutits.

3.5 Ungdomarnas och idrottsstudenternas upplevelser av inkilning

Hur går då inkilningar till? Av de respondenter som någon gång blivit inkilad (n=107) valde nästan alla (omkring 90 procent) att med egna ord beskriva inkilningarna de varit med om. Dessa beskrivningar har kategoriserats enligt ett antal framträdande gemensamma teman och några exempel presenteras nedan. Både bland ungdomarna och idrottsstudenterna framträdde samma teman, varför grupperna inte skiljs åt.

Alkoholinslag

I ett antal beskrivningar förekom alkoholförtäring som inslag, vilken beskrevs som mer eller mindre ofrivilligt:

”Vi fick ögonbindlar och blev körda av de äldre eleverna till någons lägenhet där vi fick massa sprit och blev rätt hetsade att dricka och sen gjorde vi lite olika lekar typ danslekar och lekar med sexskämt.”

(Kvinna, 16 år)

”Vi fick sjunga snapsvisor, och sedan försökte de supa ner oss.”

(Kvinna, 16 år)

”[---] Andra aktiviteter gav ny bestraffning där alkohol och förödmjukelse var en stor del.”

(Man, 26 år)

Klä av sig inför andra (sexanspelningar)

I andra beskrivningar skildrades aktiviteter som uppmanat eller tvingat de inkilade att klä av sig och utföra olika uppdrag eller aktiviteter i underkläder eller helt nakna alternativt att de uppmanats eller tvingats ingå i olika aktiviteter med sexuell anspelning:

”[---] Stå naken på ett bord, sexställningsstafetter, klädstreck [---].”

(Kvinna, 16 år)

”Fick dansa framför alla och göra en lek, ’irländsk julafton’. Sen fick killarna slicka grädde från mig.”

(Kvinna, 18 år)

”En tjej fick snus som har legat i piss i en hel vecka och sedan fick jag strula med henne”.

(Man, 18 år)

”Behöva stå naken inför en grupp människor och besvara massa frågor relaterat till sex.”

(Kvinna, 28 år)

I denna svarskategori gjordes också en analys för eventuella skillnader mellan kön, eftersom tidigare forskning visat att kvinnor kan vara mer utsatta för inkilning med sexuell anspelning. I denna studie var det dock ingen nämnvärd skillnad med tio kvinnor och nio män som svarade enligt ovanstående kategori.

Uppträdande

En del av de svarande beskrev att de fått utföra något slags uppträdande, ofta i form av sång och/eller dans, ibland med tillhörande utklädnad. Vad de inkilade klätt ut sig till framkommer inte i svaren:

”Vi blev tillsagda att planera en teater som vi skulle visa upp. När vi kom till ’nollningen’ var vi istället tvungna att ta på oss diverse kläder och utföra en dans framför alla andra [---].”

(Man, 18 år)

”Vi blev indelade i grupper och skulle framträda med en omskriven låt och vulgär dans, sexuella anspelningar framför alla andra. [---].”

(Kvinna, 16 år)

”Vi fick hörlurar i öronen och dansa och sjunga högt inför resten av laget. Sen var det ett antal olika lekar, så det första var mer pinsamt sen gick det över till att vara roligt. Hela grejen är att bjuda på sig själv.”

(Kvinna, 20 år)

Intag av ”äcklig” föda

I andra fall beskrevs att de inkilade uppmanats alternativt tvingats äta eller dricka olika blandningar som har som syfte att vara äckliga och utmanande att inta:

”[---] Sedan fick man dricka något som de påstod var cola blandat med rapsolja men som jag senare fick reda på innehöll annat också.”

(Man, 18 år)

”[---] Äta äckliga saker, doppa huvudet i surströmming, fiskrugby. [---]”

(Kvinna, 16 år)

”[...] Svepa ett glas med ägg, kanel, sprit så fort som möjligt. [---]”

(Man, 23 år)

I flertalet fall beskrev ungdomarna och idrottsstudenterna i mer allmänna ordalag att de fått utföra lekar, uppdrag, tävlingar eller aktiviteter, ibland med tillkommande straff för de som misslyckats eller förlorat.

De svarande som någon gång hört talas om inkilning (n=199) ombads också de beskriva de inkilningar de hört talas om. Även här valde omkring 90 procent att svara. Dessa beskrivningar skiljde sig inte nämnvärt från de beskrivna inkilningar de varit med om själva, varför de endast redovisas summariskt i nedanstående tabell (se tabell 1).

Tabell 1. Andel svarande som beskrev inkilning de varit med om samt hört talas om innehållande alkohol, avklädda aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning, något slags uppträdande med eller utan utklädnad, intag av ”äcklig” mat eller dryck, samt lekar, uppdrag, aktiviteter, tävlingar. Procent.

Inkilningens karaktäristika	Varit med om inkilning n=96	Hört om inkilning n=175
Alkoholförtäring	11	16
Avklädda aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning.	19	14
Uppträdanden med eller utan utklädnad	20	9
Intag av ”äcklig” mat eller dryck	14	9
Lekar, uppdrag, aktiviteter, tävlingar	37	29

Flertalet av respondenterna angav till och med att inkilningen de själva varit med om, gått till exakt som de(n) de hört talas om. Detta går emot resultatet i Svenders studie (2005), där respondenterna ofta beskrev ännu mer våldsamma och potentiellt kränkande exempel när de ombads beskriva inkilningar de hört talas om, i jämförelse med de inkilningar som de själva varit med om. Nedan följer en sammanställd lista på de händelser som beskrivits av ungdomarna och idrottsstudenterna, som de antingen varit med om själva eller hört talas om:

- Blivit fastbunden naken vid en stol och fått svara på frågor om sitt privatliv.
- Fått springa naken eller i underkläder alternativt tvingats klä ut sig i skolan.
- Blivit nedsmutsad på offentlig plats där andra sett på.
- Blivit fastbunden vid ett träd och fått mat kastad på sig.
- Blivit invirad i en matta eller silvertejp.
- Blivit (sken)kidnappad och lämnad i skogen för att hitta hem själv.
- Fått springa naken på *paintball*-bana och blivit skjuten på av resten av laget.
- Fått sitta i en varm bastu i sex timmar med vinterkläder på.
- Fått vattenhinkar tömda i sin säng.
- Blivit ”duschad” med kläderna på och mottagit slag ”på skoj”.
- Fått krypa runt på skolan en hel dag.
- Blivit rakad på huvudet.
- Fått sitt rum eller lägenhet ”upp-och-ned-vänd” eller fylld med snö.
- Blivit inlåst i ett rum.
- Fått gå till skolan i underkläder.
- Fått genomstå bestraffning eller hård fysisk träning alternativt hån om en vägrat att utföra uppdrag.
- Blivit utfrysst av de äldre eleverna.
- Blivit nedklottrad med spritpenna.
- Blivit uppmanad alternativt tvingad att inta ”äcklig” mat eller dryck.

Dessa exempel kan tyckas allvarliga (och kommer att diskuteras längre fram) men det är egentligen endast den som blir utsatt som avgör om den blivit kränkt eller ej. Dock är det rimligt att anta att ovanstående exempel väckt visst obehag hos en del respondenter, varför de svarande också fick ta ställning till om de någon gång upplevt en inkilning som obehaglig och, i sådant fall, vad som upplevdes som obehagligt.

3.5.1 Upplevdes inkilningarna som obehagliga?

Var fjärde respondent (25 procent) har någon gång varit med om en inkilning de upplevde som obehaglig (varav elva var kvinnor och 21 var män). Skillnaden för kön var statistiskt signifikant bland idrottsstudenterna ($p=0,03$) men inte bland ungdomarna ($p=0,74$). Några exempel på vad som upplevdes som obehagligt var:

”Att se de bli pressade att göra saker som de verkligen inte ville!”

(Kvinna, 18 år)

”Tyckte att man kände sig tvingad till att delta. Gruppträck.”

(Kvinna, 18 år)

”Att dricka saker man inte vet vad det är, man blir tvingad till det och spy ofta av att det är så äckligt, samtidigt som alla skrattar.”

(Man, 17 år)

”Svårt att säga nej till sånt man inte vill delta i. Ofta överskrider man sina personliga gränser vilket jag inte tycker är ok.”

(Kvinna, 21 år)

Det som i övrigt angavs som obehagligt var att en tvingas göra något alternativt se någon annan tvingas göra något den själv inte vill och inte kan säga nej till; att känna sig fysiskt och/eller psykiskt blottad, kränkt och förödmjukad; att tvingas dricka mer alkohol eller äckliga blandningar än de själva vill; att känna sig utsatt och osäker samt att tvingas göra det en blir tillsagd.

Respondenterna beskrev dessa inkilningar med adjektiv som ”jobbigt”, ”pressat”, ”skamligt”, ”pinsamt”, ”äckligt” och ”kränkande”. I ytterligare ett exempel beskrevs det hur en person ska ha skyllt en inkilning på respondenten, varpå respondenten ska ha blivit misshandlad av fem kompisar till den som blev inkilad. Ett annat exempel beskrevs som att en respondent

blivit inkilad i åsynen av dennes mamma, utan att mamman kunde stoppa inkilningen fast respondenten ville ”ge upp”.

3.6 Ungdomarnas och idrottsstudenternas åsikter om inkilning

De respondenter med erfarenhet av inkilning fick också svara på en rad påståenden, både positivt laddade och negativt laddade, där de fick välja mellan att svara om de instämde helt, mestadels, knappast eller inte alls (se tabell 2).

Tabell 2. Respondenternas svar på påståendefrågorna. n=102-105. Procent.

Påstående	Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
Mina upplevelser av inkilning är positiva.	36	46	13	5
Vid en inkilning förväntas du göra det du blir tillsagd.	54	38	5	2
Det är svårt att säga att man inte vill delta.	34	39	15	12
Det är de befintliga gruppmedlemmarna som styr inkilningens regler.	66	31	3	0
Den som blir inkilad brukar tycka det är en kul grej.	17	65	15	3
En inkilning är ett bra sätt att skapa sammanhållning i en grupp.	40	41	15	3
En inkilning innehåller ofta drag av kränkningar och förödmjukelse.	18	40	32	10
Att bli inkilad handlar om att visa sig stark inför gruppen/laget.	14	35	36	15
Att bli inkilad handlar om att visa sig lojal mot gruppen/laget.	15	46	31	7
Den som blir inkilad är i en utsatt position.	38	37	20	5
Inkilning handlar om att föra föreningens eller gymnasiet's traditioner vidare.	36	44	16	4
Inkilning handlar om att välkomna den nye idrottaren till laget/gruppen.	49	38	10	3
Helst hade jag velat avstå från att delta i inkilningen.	10	13	28	49
Helst hade jag velat avstå från att vara med om att kila in någon annan. ²²	5	24	38	33

För de mer negativt laddade påståendena visar tabell två (2) att nio av tio respondenter helt eller mestadels instämde i att du förväntas göra det du blir tillsagd vid en inkilning och så gott som alla respondenter instämde helt eller mestadels i att det är de befintliga gruppmedlemmarna som styr inkilningens regler.

Drygt sju av tio respondenter instämde helt eller mestadels i att det också är svårt att säga nej till att delta i en inkilning. Drygt sju av tio respondenter instämde också helt eller mesta-

²² Det sista påståendet fick endast idrottsstudenterna ta ställning till. n=21.

dels i att den som blir inkilad är i en utsatt position och sex av tio instämde helt eller mestadels i att inkilning ofta innehåller drag av kränkningar och förödmjukelse.

Hälften av respondenterna instämde helt eller mestadels i att det gäller att visa sig stark inför gruppen eller laget vid en inkilning medan sex av tio instämde helt eller mestadels i att det gäller att visa sig lojal mot gruppen eller laget vid en inkilning. Svaren visar också att två av tio respondenter instämde helt eller mestadels i att de hade velat avstå från att delta i inkilningen.

Svaren på de mer positivt laddade påståendena visar att åtta av tio respondenter instämde helt eller mestadels i att deras upplevelser av inkilning är positiva och lika många instämde helt eller mestadels i att den som blir inkilad brukar tycka det är en kul grej. Åtta av tio respondenter instämde helt eller mestadels till att inkilning är ett bra sätt att skapa sammanhållning i en grupp samt till att inkilning handlar om att föra föreningens eller gymnasiets traditioner vidare. Nio av tio respondenter instämde helt eller mestadels i att inkilning handlar om att välkomna den nye idrottaren till laget eller gruppen.

Påståendefrågorna visar alltså att en majoritet av de svarande instämmer i att inkilningar ofta innehåller drag av kränkningar och förödmjukelse och att den inkilade är i en utsatt position; det är de befintliga medlemmarna som styr, det är svårt att säga nej och du förväntas göra som du blir tillsagd. Samtidigt instämmer också en majoritet i att deras upplevelser mestadels varit positiva och att den inkilade brukar tycka att det är en kul grej, det är också ett bra sätt för att skapa en sammanhållning i gruppen och för att välkomna nya idrottare. Få idrottare hade velat avstå inkilningen.

Noterbart är att de respondenter som någon gång upplevt en inkilning som obehaglig inte enbart ställt sig negativa till inkilning. Exempelvis för det första påståendet, ”mina upplevelser av inkilning är positiva” instämde tolv respondenter helt eller mestadels medan lika många instämde knappast eller inte alls.

3.6.1 Varför förekommer inkilning inom idrotten?

I de öppna svaren, om inkilningar som respondenterna varit med om eller hört om, använde en del respondenter värdeladdade adjektiv. Här framkom framförallt fyra varianter. (1) Cirka tio respondenter beskrev inkilningarna som enbart positiva med ord som ”kul”, ”mest på skoj”, ”inget farligt” och ”roligt”. (2) Lika många beskrev inkilningarna både som positiva och negativa med beskrivningar som ”pinsamt, sen roligt”, ”både schyssta men oftast pinsamma, förnedrande”, ”ganska kul men inte så trevligt” och ”både roliga och väldigt pinsamma”.

(3) Betydligt fler, cirka 30 respondenter, använde endast negativa ord som ”pinsamma”, ”äckliga”, ”skämmiga” och ”jobbiga”. (4) Lika många respondenter använde ännu mer negativa ord som ”tvingade”, ”förnedrande”, ”nedvärderande” och ”nedtryckande”. Värt att notera är att de som använt de sistnämnda är uteslutande ungdomar och en absolut majoritet kom också från ett gymnasium med de våldsammaste exemplen på inkilningar:

”Allt började med ett lagspel där allt var tillåtet, efter det blev man fasttejpade mot träd och matrester kastades över en. Lekar där kläder har varit tvungna att bli avtagna. Olika uppdrag, sen ett bad i vattenhåla.”

(Man, 17 år)

”Vi blev utkörda i skogen och [skulle] hitta hem. Förstörda lägenheter, äta äckliga saker, doppa huvudet i surströmming, fiskrugby, inlåsta utan mat, utfrågning, stå naken på ett bord, sexställningsstafetter, klädstretch, massvis med lekar, ignorering av de äldre.”

(Kvinna, 16 år)

”Vi fick ha ögonbindel och fick ägg, mjöl, gammal mat på oss. Fick gå upp på ett bord klä av sig till underkläder och få nya fula kläder och t.ex. sjunga. Blev utkörda och fick gå hem, när vi kom hem fick alla sova i en lägenhet. På morgonen när vi kom fram till vår egen var den tillstökad. Ha surströmming i munnen. Laxrugby. Såpabrottning. Sitta med en lampa i ansiktet och bli utfrågad.”

(Kvinna, 17 år)

När ungdomarna använde målande negativa adjektiv för att beskriva exempel beskrevs oftast inkilningar de hört talas om, varför en mer nyanserad bild, i relation till Svenders studie (2005), är att *aktiviteterna* som beskrevs är i mycket desamma men att *adjektiven* tenderar att bli mer målande och negativa när de beskrev inkilningar de hört talas om, i jämförelse med de som de själva varit med om.

Ett fåtal respondenter beskrev också vad som kan anges som det upplevda syftet med inkilningen, vilket i dessa fall handlade om att bevisa sin sociala eller idrottsliga status i gruppen, ibland för att bli ”värdig” medlemskapet i gruppen, eller att skapa alternativt stärka en bra sammanhållning i gruppen. Att bjuda på sig själv, att föra traditioner vidare och att det handlar om att utsätta andra för saker framkom också som upplevda syften.

Respondenterna ombads också, med egna ord, resonera kring varför inkilning förekommer inom idrotten. Även här kategoriserades svaren och fram trädde sex gemensamma teman (se tabell 3).

Tabell 3. Andel svarande som beskrev att inkilning förekommer inom idrotten för att skapa en bra lagsammanhållning, för att det är en kul grej, för att den inkilade ska genomgå en prövning, för att det är tradition, för att välkomna den nya idrottaren samt för att befästa en hierarki inom gruppen. Procent.

Varför inkilning förekommer inom idrotten	n=300
Skapa en bra gemenskap eller sammanhållning i gruppen	28
Kul grej	21
Den inkilade ska genomgå prövning eller visa sig värdig	7
Tradition	14
Välkomna nya idrottare	13
Veta sin plats/hierarki	13

(1) I nära vart fjärde svar (28 procent) angavs att inkilning förekommer för att skapa en bra gemenskap eller sammanhållning i gruppen. Värt att notera är att ett antal svarande beskrev det som att sammanhållning åtminstone är det initiala eller avsedda syftet med inkilning, men att det ofta ”spårar ur” till något negativt.

(2) I nära vart femte svar (21 procent) angavs att inkilning förekommer för att det är eller brukar vara en kul grej. Här kan vi notera att detta svar endast förekom i fyra fall bland idrottsstudenterna men i hela 61 fall bland ungdomarna.

(3) I sju procent av svaren beskrevs att inkilning förekommer för att den inkilade ska genomgå något slags prövning och/eller att denne ska visa sig värdig av medlemskapet i gruppen.

(4) I 14 procent av svaren beskrevs inkilning förekomma för att det är tradition, (5) i 13 procent av svaren för att det handlar om att välkomna nya idrottare till gruppen eller laget och (6) i 13 procent för att den nye ska lära sig eller veta sin plats, att en hierarki inom gruppen ska tydliggöras eller att de befintliga medlemmarna vill eller får utöva makt över de nya.

Att även de befintliga medlemmarna gavs chansen att utkräva hämnd för sina egna inkilningar förekom i sju procent av beskrivningarna.

3.7 Sammanfattning av resultatdel II

När idrottsstudenterna och ungdomarna ombads beskriva inkilningar de hört talas om och/eller varit med om framträdde fem kategorier; många inkilningar innehöll antingen (1) alkoholförtäring, (2) avklädda aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning, (3) uppträ-

danden (med eller utan utklädnad), (4) intag av ”äcklig” mat eller dryck samt (5) allmänt beskrivna lekar, uppdrag, aktiviteter och tävlingar.

Påståendefrågorna visade att en majoritet av de svarande instämde i att inkilningar ofta innehåller drag av kränkningar och förödmjukelse och att den inkilade är i en utsatt position men också i att deras upplevelser varit positiva och att den inkilade brukar tycka att det är en kul grej. Få idrottare hade velat avstå inkilningen men noteras bör att var fjärde respondent (25 procent) någon gång har varit med om en inkilning som upplevdes som obehaglig.

En del respondenter använde värdeladdade adjektiv när de beskrev inkilningar de varit med om eller hört om och de beskrev dem som antingen (1) enbart positiva, (2) både som positiva och negativa, (3) enbart negativa eller (4) mycket negativa och/eller allvarliga. Från ett och samma gymnasium beskrevs allvarliga exempel med en uppenbar negativ och kränkande potential.

De svarande tror att inkilning förekommer inom idrotten för att (1) skapa en bra gemenskap eller sammanhållning i gruppen, (2) för att det är eller brukar vara en kul grej, (3) för att den inkilade ska genomgå något slags prövning, (4) för att det är tradition, (5) för att det handlar om att välkomna nya idrottare till gruppen eller laget alternativt (6) för att den nye ska lära sig eller veta sin plats, att en hierarki inom gruppen ska tydliggöras eller att de befintliga medlemmarna vill eller får utöva makt över de nya.

3.8 Angränsande fostranspraktiker

Avslutningsvis fick respondenterna svara på två frågor som inte direkt har med inkilning att göra, men som bedömds kunna säga något om idrotten som kultur, eftersom frågorna rör en liknande logik som inkilning med kärnelement som makt, hierarki och att ”veta sin plats”.

Som första fråga fick ungdomarna (men inte idrottsstudenterna, eftersom denna fråga uppstod som ett resultat av pilotundersökningen) svara på om nya eller yngre deltagare får göra uppgifter som äldre, mer erfarna medlemmar slipper, som ett slags kamratfostran – som inte nödvändigtvis faller under definitionen inkilning. Sex av tio (60 procent) har varit med om detta (varav 32 var kvinnor och 95 var män), där fyra av tio (40 procent) uppgav att det skett någon enstaka gång och två av tio (20 procent) uppgav att det sker ofta.

Uteslutande beskrevs exempel på en hierarki eller maktordning, där de nya/yngre får ta ansvar för (att bära eller transportera) material till träning och match, välja plats i buss eller omklädningsrum sist alternativt att bli tilldelad den sämsta platsen samt få utföra (de äldres) sysslor eller uppgifter som de äldre slipper eller rentav tilldelar de yngre.

Som andra fråga fick respondenterna svara på om det förekommer några liknande lekar eller aktiviteter, innehållande bestraffning av förloraren, som det rapporterades om i samband med herrarnas EM-slutspel i fotboll (2012), där förloraren i ”Gris” ”rövbombades”²³.

Totalt sett har 40 procent av de svarande någon gång varit med om liknande aktiviteter. Exempelen de själva angav var i de allra flesta fall samma eller liknande som det i enkätens exempel (det som beskrivs ovan): förloraren får genomföra fysiska straff alternativt genom att imitera djur och krypa runt på alla fyra, motta skott av lagkamraterna eller utföra andra aktiviteter som följd. Dessa kan vara att plocka in material, bjuda på fika, tvätta eller göra något ”pinsamt” som att cykla eller springa runt naken.

Av respondenterna med erfarenhet av liknande lekar eller aktiviteter angav hela 61 procent att detta förekommer varje månad eller varje vecka (33 procent angav att det förekommer någon gång i veckan och 28 procent att det förekommer någon gång i månaden). Den sista tredjedelen (38 procent) angav att dessa lekar eller aktiviteter förekommer någon gång om året.

Dessa svar är en indikator på att den kultur som iscensätts och reproduceras genom inkilning också tar sig uttryck dels genom denna så kallade kamratfostran dels genom lekar där förloraren bestraffas eller förödmjukas. Svaren visar också att uttrycken kommer ofta; lekar med bestraffning sker varje vecka eller månad och vid varje match eller träning får ungdomarna sitta på sämre platser och/eller plocka materialet efter de äldre.

²³ Se fotnot 3, sida 5.

4 Sammanfattande diskussion

Syftet med denna uppsats var att studera unga idrottares och idrottsstudenters erfarenheter och upplevelser av inkilning i idrottsliga sammanhang.

Resultatet från denna studie visar att en majoritet av ungdomarna och idrottsstudenterna har hört talas om inkilning. De flesta ungdomarna har hört talas om inkilning i gymnasiesammanhang medan de flesta idrottsstudenterna hört talas om inkilning i förenings-sammanhang. Bägge grupperna har oftast fått kännedom om inkilning i samtal med kompisar.

Om detta beror på att idrottsstudenterna, helt enkelt, har varit i föreningslivet längre än ungdomarna är svårt att uttala sig om. Annorlunda uttryckt kan en möjlig förklaring vara att det vid idrottsgymnasierna råder en praktik eller en kultur där inkilning är ett förekommande fenomen och/eller att idrottsstudenterna har större erfarenhet från föreningsidrotten.

Vidare visar resultatet att nära nog hälften av ungdomarna och var fjärde idrottsstudent själva har blivit inkilad. De inkilade ungdomarna har, för det mesta, blivit inkilad en gång och vid sitt eget idrottsgymnasium medan idrottsstudenterna, för det mesta, blivit inkilad två gånger och i sin nuvarande förening eller en förening de tidigare varit med i.

Om det faktum att många idrottsstudenter blivit inkilade två gånger beror på att de, helt enkelt, varit i idrottsrörelsen längre än ungdomarna är svårt att uttala sig om men en tänkbar förklaringsmodell är att de hunnit byta föreningar fler gånger och således riskerat/fått chansen att bli inkilad mer än en gång.

Det ska direkt sägas att en bör vara försiktig med resultatets generaliserbarhet; att exempelvis fyra av tio, bland de ungdomar som ingick i undersökningen, har erfarenhet av inkilning i idrottsliga sammanhang behöver inte betyda att samma förhållande gäller i en större grupp idrottande ungdomar.

Vidare visade resultatet att det är mer förekommande bland ungdomarna att ha blivit inkilad utanför den idrottsliga verksamheten medan det är mer förekommande bland idrottsstudenterna att ha blivit inkilad i samband med läger eller turnering eller fest med laget eller gruppen.

Detta kan också tyda på att det råder en kultur vid vissa gymnasier, där inkilning är ett relativt förekommande fenomen, som har bäring på idrottsgymnasiet snarare än själva idrotten. Detta tar sig också i uttryck genom att vid vissa gymnasier, alternativt för en viss idrott vid ett gymnasium (oaktat om det varit en individuell idrott eller lagidrott), har så gott som samtliga ungdomar blivit inkilade.

Omkring en tredjedel av bägge grupperna har någon gång inkilat andra enstaka eller flera gånger. Det är mer förekommande bland de inkilade idrottsstudenterna än bland ungdomarna att alkohol varit en del av inkilningen samt att gruppens eller lagets ledare närvarat passivt alternativt deltagit aktivt.

När idrottsstudenterna och ungdomarna själva ombads beskriva inkilningar de hört talas om eller varit med om framträdde fem kategorier; många inkilningar innehöll antingen (1) alkoholförtäring, (2) avklädda aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning, (3) uppträdanden (med eller utan utklädnad), (4) intag av ”äcklig” mat eller dryck samt (5) allmänt beskrivna lekar, uppdrag, aktiviteter och tävlingar.

Sammantaget kan de beskrivna inkilningarna karaktäriseras av att den inkilade ska klara något slags utmaning (dricka mycket alkohol eller inta något slags blandning) eller genomgå en prövning (dansa eller uppträda eller utföra sexuell aktivitet) inom ramen för inkilningen. Genom att klara dessa prövningar och utmaningar visar också den inkilade att denne är värdig medlemskapet i gruppen och inkilningen syftar inte sällan till att vidmakthålla en maktordning inom gruppen eller laget.

Det mer övergripande målet med uppsatsen har varit att dels bringa kunskap om inkilningsfenomenet i svensk idrottskontext, dels att bringa kunskap om vad inkilningsfenomenet säger om den större bredare idrottskulturen.

I detta avseende visade resultaten att en majoritet av de svarande instämde i att inkilningar ofta innehåller drag av kränkningar och förödmjukelse och att den inkilade är i en utsatt position men också i att deras upplevelser varit positiva och att den inkilade brukar tycka att det är en kul grej. Få idrottare hade velat avstå inkilningen men var fjärde respondent har ändå, någon gång, varit med om en inkilning som upplevdes som obehaglig.

Detta kan förklaras med hjälp av Bourdieus teori om det sociala våldet, som konstituerar att den inkilade, som blir *dominerad* med Bourdieus uttryck, bildar och internaliserar värderingar som är konstruerade ur de inkilandes (läs: de dominerandes) perspektiv och att dessa värderingar därför framstår som naturliga. Detta kan, som vi sett exempel på i studiens citerade exempel, leda till att de inkilade (dominerade) utsätter sig eller tillåter sig utsättas för enstaka eller systematiskt förringande eller nedsvärtande. (Bourdieu 1999, s. 48).

När respondenterna själva beskrev inkilningar de varit med om eller hört om använde en del respondenter värdeladdade adjektiv och beskrev dem som antingen (1) enbart positiva, (2) både som positiva och negativa, (3) enbart negativa eller (4) mycket negativa och/eller allvarliga. Från ett och samma gymnasium beskrevs allvarliga exempel med en uppenbar negativ och kränkande potential.

Återigen tar sig det sociala våldet i uttryck när respondenterna (vid sidan om att beskriva inkilningsaktiviteterna de hört eller varit med om som kränkande och jobbiga) beskriver dem som roliga och positiva.

Fortsätter vi att tala med Bourdieu om påståendefrågorna och respondenternas egna beskrivningar kan vi också se vilket sorts kapital som värdesätts på idrottens fält: att vara stark och lojal mot gruppen eller laget och att klara ovan beskrivna prövningar och utmaningar är det som tillerkännes värde. Att således bli stark och lojal, att införliva det i sin (idrotts)habitus som medlem i gruppen, anses som eftersträvansvärt på idrottsfältet.

Precis som i beskrivningarna av de inkilningar som respondenterna varit med om själva alternativt hört talas om tror de svarande att inkilning förekommer inom idrotten för att den som inkilas ska genomgå en prövning för att visa sig värdig medlemskapet i gruppen. Inkilningen syftar till att vidmakthålla eller skapa en hierarki inom gruppen eller laget och den nye ska veta sin plats. Därutöver tror respondenterna att inkilning förekommer inom idrotten för att det är (eller brukar vara) en kul grej, för att det är tradition eller för att det är ett bra sätt för att välkomna nya idrottare.

Hur ska vi då tolka dessa siffror? Är resultatet problematiskt? Är inkilning problematiskt? För att kunna svara på dessa frågor måste vi först reda ut på hur vi ska se på inkilning, genom att återgå till själva begreppet inkilning; vad det betyder och hur det bör användas.

4.1 Att se på inkilning som begrepp

Symboliskt våld är ett våld som endast kan utövas om det är igenkänt, vilket betyder att det uppstår i samspelet mellan de som utövar makten och de som utsätts för den, däri uppfattningar och värderingar skapas och reproduceras.

(Bourdieu 1992, s. 170)

I denna uppsats gjordes inledningsvis en distinktion mellan svenskans inkilning och engelskans hazing. Hazing beskriver endast negativa och kränkande former av inkilning medan det svenska begreppet kan laddas med både positiva och negativa värden, vilket vi sett prov på i resultatet. Däremot har både Svender (2005), i sin inkilningsstudie, och denna uppsats kunna fastslå att inkilning ofta innehar en kränkande potential och riskerar skada individer, psykiskt som fysiskt. Jag kommer därför nedan att argumentera för att inkilning som begrepp endast, precis som med hazing, bör avse negativa och potentiellt kränkande aktiviteter.

I denna studie har jag valt att se på inkilning som ett uttryck för den specifika idrottskulturen; inkilning säger alltså något om de värden och normer som produceras och reproduceras i och genom idrotten. I resultatet, såväl som i tidigare forskning, har vi sett prov på att inkilning alltid innebär en ojämn maktrelation; det är de befintliga medlemmarna som anordnar (utsätter) de nya medlemmarna för inkilningen. Ungdomarna och idrottsstudenterna beskriver också återkommande att inkilning har som syfte att inordna den nye idrottaren i ett lags eller en grups hierarki och att den nye ska lära sig (att veta) sin plats. Detta, menar jag, går väl i linje med idrottens logik som i mycket bygger på tävling, det vill säga rangordning och konkurrens, och att underkasta sig regler och välmående för ett kollektiv som är större och mer värt än jaget.

Följaktligen lyfter Brännberg (1998) också det kollektiva värdet av en inkilning. Det är inte bara individen som ska introduceras i en befintlig (grupp- eller lag)kultur, utan inkilning hjälper också kollektivet att reproducera denna områdesspecifika idrottskultur och de beteenden som eftersträvas och premieras. Den specifika kulturen behöver nämligen hela tiden återskapas för att fortgå och överleva och härvidlag blir inkilning ett utmärkt instrument för att mejsla ut vilka egenskaper, normer och regler som ska gälla för just den gruppen eller kulturen.

Tolkar vi resultatet med hjälp av Bourdieu har vi också sett att ungdomarna och idrottsstudenterna internaliserar de befintliga medlemmarnas värderingar och instämmer i att inkilning ofta innehåller drag av kränkningar och förödmjukelse men samtidigt i att inkilning är positivt och en kul grej. En kan alltså anse inkilning vara obehagligt men samtidigt avböja möjligheten att avstå. På så sätt utövas ett socialt våld som bygger på ovan nämnda maktordning och som konstituerar vilka kapitalformer som är eftersträvansvärda på idrottsfältet; kanske framförallt vilken habitus som blir åtråvärd som idrottare – hur du ska vara, tänka och bete dig (stark, lojal, tålig, tuff, etc.).

En av mina slutsatser blir därför att inkilning bör ses som uteslutande negativt och potentiellt kränkande. Skälet är att inkilning alltid placerar unga idrottare i dessa utsatta positioner och alltid bygger på en ojämn maktrelation.

För att kunna problematisera och diskutera inkilning avser begreppet, från och med nu, i min tolkning, alltså endast negativa och potentiellt kränkande aktiviteter (även i svenska sammanhang).

Om vi då väljer att se på inkilning som något problematiskt i sig, är det då problematiskt att det förekommer inom idrotten? Ska vi tolka det som att det är många eller få idrottare som har erfarenhet av inkilning? Låt oss vända blicken mot kontexten: idrottsrörelsen.

4.2 Att se på inkilning inom idrotten

Descriptive statistics and narrative data on prevalence and types of hazing are important beginnings for building a body of knowledge related to hazing. However, in order to understand the complexity of any social problem, we must investigate and understand hazing in relation to its particular social context.

(Allan & DeAngelis 2004 se Johnson & Holman 2004, s. 62)

Är denna studie viktig att genomföra? En kan lätt försöka avfärda den frågan med argumentet att inkilning eller nollning inte är något unikt för idrottsrörelsen. Det förekommer på flera högskolor runtom i landet och, vilket vi blivit varse senaste året, även på gymnasieskolor som Lundsberg. Men det som delvis skiljer idrotten från dessa andra miljöer är att idrotten ofta utger sig för att vara och blir tillskriven att vara positiv och utvecklande för våra barn och unga. Idrotten sägs spela en viktig roll i många barns uppväxt och den beskrivs av Riksidrottsförbundet som den viktigaste fostringsmiljön efter hemmet och skolan. De attityder som förmedlas i idrottsrörelsen kommer att påverka barns och ungdomars personliga utveckling och värderingar, heter det. Följaktligen är det idrottsrörelsens ambition att aktivt ta ställning mot det som är dåligt och nedbrytande. (Riksidrottsförbundet 2009).

När idrotten antas för eller har ambitionen att vara så positiv kan och bör också samhället ställa högre krav på den verksamheten. Är idrotten alltid så positiv och utvecklande som vi eller den vill att den ska vara? Mot bakgrund av min nya tolkning av inkilningsbegreppet blir inkilning inom idrotten uppenbart problematiskt. Om idrotten aktivt ska ta ställning mot det som är dåligt och nedbrytande, borde det råda nolltolerans mot inkilning, eftersom den hotar idrottsrörelsens målsättning (Svender 2005). Därav är fyra av tio ungdomar och var fjärde äldre student med erfarenhet av inkilning anmärkningsvärt många och bör mötas med stort allvar, eftersom resultatet vittnar om inkilningens kränkande potential. Att många ungdomar och idrottsstudenter, i denna uppsats, också utförligt beskrivit sina upplevelser och erfarenheter vittnar om att de blivit berörda av inkilning, på ett eller annat sätt.

Men är då detta så farligt, kanske du undrar? Om det då hör idrotten till, och det är så många som är med om detta, är det då verkligen ett problem?

En viktig idrottspedagogisk utgångspunkt är att ifrågasätta det för taget givna och sätta idrottens kultur under lupp. Enligt Bourdieu kännetecknas en kultur just av, till synes, omedvetna och invanda praktiker som styr och påverkar människors tänkande och handlingar. En

enkel övning, för att åskådliggöra det unika med inkilning, är att översätta beskrivningarna till andra sammanhang. Föreställ dig att du ska börja ett nytt jobb vid en ny arbetsplats. Innan du fullgott ses som medlem i arbetslaget måste du utstå en eller flera av nedanstående exempel, som framkommit i denna studie, i åsynen av dina nya arbetskamrater:

- Bli fastbunden naken vid en stol och få svara på frågor om ditt privatliv.
- Få springa naken eller i underkläder alternativt tvingas klä ut dig på arbetsplatsen.
- Bli fastbunden vid ett träd och få mat kastad på dig.
- Bli (sken)kidnappad och lämnad i skogen för att hitta hem själv.
- Få krypa runt på arbetsplatsen en hel dag.
- Bli rakad på huvudet.
- Bli uppmanad alternativt tvingad att inta ”äcklig” mat eller dryck.
- Få ditt rum eller lägenhet ”upp-och-ned-vänd” eller fylld med snö.
- Få genomstå bestraffning eller hård fysisk träning alternativt hån om du vägrar att utföra uppdrag.

Att inkilning förekommer inom idrotten är med andra ord ingen ursäkt för att inkilning får förekomma inom idrotten, utan, på sin höjd, en del av förklaringen. I vissa fall verkar inkilning bli en central del i det som konstituerar idrottskulturen, vilket gör fenomenet mer och mer invant och oreflekterat.

Om vi då har konstaterat att inkilning inom idrott är problematiskt, givet att vi uteslutande laddar begreppet med negativ och potentiellt kränkande betydelse, låt oss då sätta studiens resultat i relation till tidigare forskning.

4.3 Att se på studiens resultat (i relation till tidigare forskning)

Sammanfattningsvis har de inkilade ungdomarna blivit inkilade en gång vid sitt eget idrotts-gymnasium medan idrottsstudenterna blivit inkilade två gånger i sin nuvarande förening eller en förening de tidigare varit med i. Vid vissa gymnasier hade så gott som alla ungdomar erfarenhet av inkilning. Dessutom visar resultatet att omkring en tredjedel av bägge grupperna, någon gång, har inkilat andra idrottare enstaka eller flera gånger. Dessa data kan ses som en indikation på att det vid flera gymnasier råder en stark inkilningstradition, som har med idrotts-gymnasiet och dess kultur att göra, men inte nödvändigtvis själva idrotten (eftersom det förekommer vid gymnasier med lag- såväl som individuella idrotter).

Detta överensstämmer med tidigare forskning. Som skrivet menar Brännberg (1998) att en kollektiv kultur, som den på nämnda gymnasier, hela tiden behöver återskapas för att överleva och här blir inkilning ett utmärkt instrument för att reproducera vilka egenskaper, normer och regler som ska gälla för just den gruppen och kulturen vid valt idrottsgymnasium. Vidare menar Trota och Johnson (2004) att inkilning fungerar som just en traditionsenlig övergångsrit för den nye medlemmen, in i (idrottsgymnasie- eller förenings)kulturen, där unga och nybörjare (men även äldre) lotsas igenom traditionella praktiker av mer seniora medlemmar.

4.3.1 Att tolka ungdomarnas och idrottsstudenternas berättelser

När idrottsstudenterna och ungdomarna ombads beskriva inkilningar de har hört talas om och/eller varit med om själva framstod fem kategorier; många inkilningar innehöll antingen (1) alkoholförtäring, (2) avklädda aktiviteter eller aktiviteter med sexuell anspelning, (3) uppträdanden (med eller utan utklädnad), (4) intag av ”äcklig” mat eller dryck samt (5) allmänt beskrivna lekar, uppdrag, aktiviteter och tävlingar. Aktiviteterna som beskrevs skilde sig inte nämnvärt åt mellan de exempel de hört talas om och de som de själva varit med om. Däremot beskrevs exemplen de hört talas om mer målande med fler eller starkare negativa adjektiv än de som de själva varit med om. Detta går i linje med resultatet i Svenders studie (2005), där de inkilningsexempel som respondenterna endast hört om, tenderade att bli grövre än de självupplevda exemplen. Det som också kan vara intressant att påpeka, i relation till tidigare forskning, är att viss tvetydighet verkar omgärda begreppet inkilning (för ungdomarna). Om detta beror på en svag metodik diskuteras i kommande avsnitt. På frågan om ungdomarna upplevt så kallad kamratfostran, att exempelvis få bära material eller sitta på sämre platser i omklädningsrummet, beskrev vissa ungdomar aktiviteter som tydligt kan och bör klassas som inkilning. Detta kan, med risk för att bli alltför spekulativ, påstå stärka bilden av en idrottskultur där logiken om rangordning och konkurrens är så pass etablerad att inkilning flyter samman med andra uttryck för kulturen, däribland denna typ av fostranspraktik. Detta kan jämföras med tidigare forskning, där det förekommer att utsatta idrottare inte själva benämner sina erfarenheter av klart inkilningsliknande aktiviteter som inkilning (Hoover 1999, Howard & EnglandKennedy 2006; Campo, Poulos & Sipple 2005; Crow & MacIntosh 2009; Svender 2005).

Vidare stämmer ungdomarnas och idrottsstudenternas beskrivningar väl överens med tidigare forskning om hazing [vilket är ytterligare ett argument för att inkilning enbart ska ses som något negativt och potentiellt kränkande], bland annat vad gäller att den inkilade ska klara något slags utmaning eller genomgå en prövning, att den inkilade ska visa sig värdig

medlemskapet i gruppen och att inkilning inte sällan syftar till att vidmakthålla en maktordning inom gruppen eller laget (Allan & Madden 2012; jämför: Crow & MacIntosh 2009; Owen, Burke & Vichesky 2008; Campo, Poulos & Sipple 2005; Holman 2004; Van Raalte et al. 2007).

Vad är det då som gör att inkilning kan fortgå inom idrotten? Gershel et al. (2003) menar att tonåringar som blir utsatta för hazing sällan förstår den kränkande och potentiellt farliga naturen av hazing, varför det kan fortsätta pågå. Detsamma skulle kunna sägas om de tillfrågade ungdomarna (och, till viss del, även idrottsstudenterna) i denna studie.

De svar som framkom beskrev att inkilning förekommer inom idrotten för att (1) skapa en bra gemenskap eller sammanhållning i gruppen, (2) för att det är eller brukar vara en kul grej, (3) för att den inkilade ska genomgå något slags prövning, (4) för att det är tradition, (5) för att det handlar om att välkomna nya idrottare till gruppen eller laget eller (6) för att den nye ska lära sig eller veta sin plats, att en hierarki inom gruppen ska tydliggöras eller att de befintliga medlemmarna vill eller får utöva makt över de nya. Dessa motiv stämmer väl överens, även de, med tidigare forskning (Waldron & Kowalski 2009; Baumeister et al. 2007; Allen 2003; Waldron, Lynn & Krane 2011; Kirby & Wintrup 2002; Keating et al. 2005; Owen, Burke & Vichesky 2008; Johnson 2011). Tidigare forskning betonar dessutom hur svårt det kan vara att säga nej till en inkilning, vilket respondenterna i denna studie också instämmer i. Respondenterna instämde också i att det är de befintliga medlemmarna i gruppen eller laget som styr inkilningens regler, vilket kan jämföras med de intervjuade i Brännbergs studie (1998) som menade att det är nykomlingens ansvar att säga ifrån när inkilningen går för långt men också att det är svårt för nykomlingarna att säga nej (på grund av grupstryck och/eller de sociala konsekvenser som följer av att säga nej).

Särskilt motivet att inkilning sägs stärka sammanhållningen i en grupp återfinns i den vetenskapliga litteraturen, vilket är anmärkningsvärt, eftersom forskningen visat att inkilning (med sin negativa laddning, likt hazing) *de facto* sänker viljan att *ansluta* sig till ett lag eller en grupp. Däremot verkar viljan att *tillhöra* ett lag eller en grupp öka av inkilning, vilket kan hjälpa stärka förklaringen om det sociala våldets inverkan i inkilningspraktiken; genom att du via inkilningen fått erkänd status som medlem i gruppen blir du rädd om den statusen och kanske rentav börjar se på och värdera inkilningen som något naturligt och bra. (Keating et al 2005).

Det som förenar forskningen med denna uppsats är att inkilning ses innehålla en våldets cykel, där de som blivit inkilade har en särskild benägenhet att senare själva kila in andra, då de ges chansen att ta hämnd för sina egna mer eller mindre obehagliga, kränkande eller våld-

samma upplevelser (se också: Owen, Burke & Vichesky 2008). Johnson (2011) menar [som ett slags variant av Bourdieus sociala-våld-teori] att inkilningspraktiken riskerar att bli särskilt farlig för individer när våldet internaliseras som en naturlig del av de ständigt återkommande inkilningarna (jämför: Montague et al. 2008). Detta bör jämföras med att respondenterna i Svenders studie (2005) menade att inkilning, bland annat, fyller funktionen av att vara tradition i idrottskulturen och ger idrottare chansen att hämnas sina egna inkilningar.

Att denna våldets cykel innebär en risk för att den negativa och potentiellt kränkande behandlingen av individer trissas upp inom en och samma grupp är ytterligare ett argument för att se på inkilning som uteslutande allvarlig och negativ med uppenbar risk för (alltmer) kränkande behandlingar av individer.

4.3.2 Att tolka resultatet ur ett genusteoretiskt perspektiv

Under teoretiska utgångspunkter (se 1.5.4, s. 23) angav jag att jag skulle analysera resultatet utifrån en genusteoretisk analys, eftersom tidigare forskning visat att inkilning kan fungera som ett (implicit) verktyg för att underordna kvinnan mannen.

Resultatet visade dock inga signifikanta könsskillnader vad gäller erfarenhet och upplevelser av inkilning, annat än i vissa fall och enbart för idrottsstudenter med erfarenhet av inkilning, vilka var en relativt begränsad numerär (där en ska vara återhållsam med signifikansprövningar). Att det i många fall var dubbelt så många män som kvinnor i vissa svars kategorier beror helt enkelt av att fler män svarat på enkäten.

Det framgick inte heller till vad respondenterna klätt ut sig till i de fall de gjort det i sina inkilningar. De inkilningsaktiviteter som var sexuellt inriktade förekom också i samma utsträckning hos männen som hos kvinnorna.

Den genusteoretiska analysen blir därför att för den undersökta gruppen verkar det inte råda några skillnader vad gäller erfarenhet och upplevelser av inkilning mellan män och kvinnor men att vi dessvärre inte vet huruvida maskulinitet och feminitet konstruerats i de fall som ungdomarna och idrottsstudenterna klätt ut sig i sina inkilningar.

4.4 Studiens styrkor och svagheter

Som nämnts i inledningen av diskussionsavsnittet ska en vara försiktig med resultatets generaliserbarhet. Detta är en förhållandevis småskalig samhällsvetenskaplig studie som inte söker fastlägga mönster eller lagbundenheter i en stor population. Resultatet ska istället ses som ett (stratifierat och subjektivt) stickprov ur en heterogen idrottstörelse, där spektret är brett och

mångfacetterat. Jag kan naturligtvis inte uttala mig om alla unga idrottare i Sverige och inte heller dra några generaliserbara slutsatser om den otroligt heterogena och differentierade RF-familjen med alla dess idrotter.

Det har dock aldrig heller varit målet. Målet med denna studie har varit att bredda såväl som fördjupa kunskapen kring inkilningsfenomenet, säga något om dess utbredning bland ett urval av svenska idrottare i olika åldrar samt inspirera till framtida forskning i ämnet. Och härvidlag får urvalet, oaktat dess representativitet, anses som tämligen starkt; både ungdomarna och idrottsstudenterna har lång erfarenhet av idrott, både i föreningsmiljö och skolmiljö, samt på elitnivå och breddnivå och är därför rika källor på kunskap. Resultatet visar dessutom att ungdomar inte enbart blivit inkilade vid gymnasiet, utan också i föreningssammanhang, likaväl som att idrottsstudenter inte enbart blivit inkilade i förening, utan också vid gymnasiet. Jag kan alltså, med god säkerhet, säga att inkilning förekommer inom idrott, på olika nivåer och i olika åldrar, trots eller tack vare (beroende på hur en väljer att se det) urvalets beskaffenhet.

Validiteten i studien stärks av att jag frågat ungdomarna och idrottsstudenterna själva om deras upplevelser och erfarenheter – det är ingen lärare, förälder eller annan företrädare som svarat i deras ställe. Troligtvis hade datamaterialet blivit än rikare om jag valt att intervjua respondenterna men det hade också gjorts på bekostnad av antalet respondenter och således bredden på data. Validiteten stärks också av det faktum att jag själv besökte majoriteten av gymnasierna och högskoleklasserna, vilket gav mig större möjlighet att säkerställa att respondenterna medvetandegjordes om exakt vad jag frågade efter. Dessutom fick ungdomarna och studenterna chansen att fylla i enkäten i deras trygga vana skolmiljö, vilket kan stärka möjligheterna till ärliga svar (läs: en god validitet), eftersom frågor om inkilning kan röra upp känslor av obehag.

Validiteten, eller snarare rigorositeten, både utmanas och stärks av det faktum att jag ställt frågor om de angränsande fostranspraktikerna. Den utmanas eftersom vissa ungdomar (trots min närvaro) uppvisade ett slags begreppsförvirring i vad som anses vara inkilning och inte (vissa inkilningsexempel benämndes som lekar eller exempel på kamratfostran) men stärks vad gäller att få fram kvalitativa data om idrotten som kultur; genom att fråga om fler saker än inkilning, blir bilden av idrottskulturen mer komplett.

Reliabiliteten, i avseende av själva enkätmetoden, får anses som god eftersom den förbättrats noggrant (ytterst få justeringar gjordes efter pilotundersökningen) och baserades på tidigare forskning. Vad gäller reproducerbarheten av svaren, åtminstone de kvalitativa, är det inget självändamål i samhällsvetenskapliga studier. Därför är det inte viktigt om en upprepad

undersökning (av mig eller någon annan) skulle ge samma svar; resultatet och tolkningen beror på såväl respondenternas mognad som mina teoretiska utgångspunkter.

4.5 Studiens slutsats och implikationer

Slutsatsen för denna studie är att inkilning förekommer inom idrotten (på olika sätt och i olika sammanhang) både i föreningar och vid idrottsgymnasier. Inkilning utgör en viktig del i reproduktionen av en idrottskultur; genom inkilningens prövningar och utmaningar får den nye medlemmen visa sig värdig medlemskap i gruppen eller laget, inordnas i dess hierarki och lära sig hur denne ska tänka, vara och bete sig inom den.

En viktig implikation, vilket jag anfört tidigare, är att idrotten måste börja se på, och behandla inkilning, som något uteslutande negativt och potentiellt kränkande (likt engelskans hazing). Det finns framförallt två huvudskäl till detta: för det första tillskrivs idrotten och idrotten tillskriver sig själv flera positiva värden som en viktig fostringsmiljö för våra barn och unga. Således borde det rimligtvis råda nolltolerans mot inkilningar som riskerar kränka eller skada en ung idrottare. Att det förekommer i andra sammanhang spelar ingen roll.

För det andra kan idrotten inte acceptera att ta det onda med det påstått goda: inkilning stärker inte sammanhållningen i en grupp eller ett lag och att idrottare själva ser inkilning som något positivt är en del av problemförklaringen, inte en ursäkt för dess fortsatta existens; att inkilning stärker viljan att tillhöra en grupp är inget annat än ett resultat av det symboliska våld som idrottaren utsätts för (där den nye internaliserar de befintliga medlemmarnas värderingar). Annorlunda uttryckt, enligt Van Raalte et al. (2007), innebär inkilning endast en ytterligare kostnad för medlemskapet i en grupp eller ett lag men utan uppenbara eller tydliga motsvarande fördelar.

Så, vad går att göra åt saken, om vi väl kommer överens om att det utgör ett reellt problem?

Potentiellt kränkande inkilningar bygger alltid på en strukturellt ojämn maktrelation, varför problemlösningen också måste fokusera själva strukturen:

Eftersom det symboliska våldet har sin hemvist i dispositioner anpassade till de dominansstrukturer som har skapat dem och inte i vilseledda medvetanden vilka det skulle vara tillräckligt att informera och upplysa, är det bara genom en radikal omvandling av de sociala villkoren för produktionen av dispositionerna, de dispositioner som gör de dominerade benägna att anlägga just de dominerandes syn på sig själva och på de dominerande, som man kan vänta sig ett brott med den delaktighet som vidlåder det symboliska våldets offer.

(Bourdieu 1999, s. 55)

Det är med andra ord naivt att tro att problemen med inkilning försvinner bara vi medvetandegörs om riskerna. Vi kommer inte undan inkilningens ojämna maktrelation bara för att vi blir uppmärksam på den, utan den måste helt monteras ned för att nya och äldre medlemmar av en grupp eller ett lag ska kunna samexistera på lika villkor.

Idrottens fostran går inte av sig själv, utan blir vad vi gör den till. Därför kan inte idrotten endast nöja sig med en omdefinition av begreppet²⁴, utan idrotten måste aktivt börja synliggöra och diskutera inkilning, utbilda sina ledare i deras värdegrund (och vad den innebär i praktiken) och hjälpa dem att förebygga inkilning ute i föreningarna och vid idrottsgymnasierna – kanske rentav uppmuntra dem att anordna trevligare aktiviteter?

Följaktligen är det angeläget om framtida forskning studerar ledarnas roll i inkilnings-sammanhang samt hur inkilning relaterar till faktorer som ålder och nivå på idrottande.

Jag vill avsluta med att påpeka det jag inledde uppsatsen med; att jag inte ser på idrotten som något problematiskt eller dåligt i sig, men inte heller som något nödvändigtvis oproblemiskt eller bra. Samhällsvetenskapen kan ses som idrottens kritiska vän, den som ställer obekväma frågor om det för givet tagna. På så sätt utvecklar vi idrotten enligt dess egna målsättningar om att vara positiv och utvecklande. Det är idrottarna i och utanför denna studie värda:

This [essay] does not debate the value of sports [...] nor advocate an end to them. [Sports] is a long-standing reality, neither good nor bad. It is a social process involving children and adolescents in which adults need to enforce proper safeguards to prevent systematic patterns of abuse and exploitation.

(David 2005, s. 7)

²⁴ En tänkbar väg att gå är att Riksidrottsförbundet anammar en liknande gradering av inkilningsaktiviteter som gjorts av Nuwer (2004): Inkilning delas in i milda, trakasserande och våldsamma aktiviteter. En mellanväg vore att istället anamma Hoovers och Pollards (1999) gradering av inkilning: acceptabel inkilning med positiva aktiviteter; tveksam inkilning med förnedrande och kränkande aktiviteter; alkoholrelaterad inkilning utan andra oacceptabla aktiviteter samt oacceptabla, förmodligen farliga och olagliga, inkilningar.

Käll- och litteraturförteckning

- Abrahamsson, H. (2013). Luleås galna genrep. *Aftonbladet*, 18 september. <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/sverige/shl/article12001283.ab>
- Allan, EJ. & DeAngelis, G. (2004). Hazing, Masculinity, and Collision Sports: (Un)Becoming Heroes. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team – Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., s. 61-82.
- Allan, EJ. & Madden, M. (2012). The Nature and Extent of College Student Hazing. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 24(1), s. 83-90.
- Allen, J. (2003). Social Motivation in Youth Sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 25(4), s. 551-567.
- Anderson, E., McCormak, M. & Lee, H. (2012). Male Team Sport Hazing Initiations in a Culture of Decreasing Homophobia. *Journal of Adolescent Research*, 27(4), s. 427-448.
- Baumeister, RF. et al. (2007). Thwarting the Need to Belong: Understanding The Interpersonal and Inner Effects of Social Exclusion. *Social and Personality Psychology Compass*, 1(1), s. 506-520.
- Björling, S. & Lerner, T. (2003). Inträde till A-laget via förnedring och skräck. *Dagens Nyheter*, 31 maj. <http://www.dn.se/sport/intrade-till-a-laget-via-fornedring-och-skrack/>
- Bourdieu, P. (1989). *Distinction. A social critique of the judgment of taste*. London: Routledge.
- Bourdieu, P. (1999). *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos AB.
- Bourdieu, P. & Wacquant, JD. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Chicago: Univ. of Chicago Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*. Uddevalla: Daidalos AB.
- Broady, D. (1990). *Sociologi och epistemologi. Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Diss. Stockholms Universitet. Stockholm: HLS Förlag.
- Brännberg, T. (1998). *Bakom kulisserna – en socialpsykologisk studie av en förening*. Göteborg: Kompendiet AB.
- Campo, S., Poulos, G. & Sipple, JW. (2005). Prevalence and Profiling: Hazing Among College Students and Points of Intervention. *American Journal of Health Behavior*, 29(2), s. 137-149.
- Caperchione, C. & Holman, M. (2004). Gender Differences in Coaches' Perceptions of Hazing in Intercollegiate Athletics. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team – Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., s. 97-117.

Carroll, MS. et al. (2009). Case Law Analysis Regarding High School and Collegiate Liability for Hazing. *European Sport Management Quarterly*, 9(4), s. 389-410.

Cimino, A. (2011). The Evolution of Hazing: Motivational Mechanisms and the Abuse of Newcomers. *Journal of Cognition and Culture*, 11, s. 241-267.

Crow, RB. & MacIntosh, EW. (2009). Conceptualizing a Meaningful Definition of Hazing in Sport. *European Sport Management Quarterly*, 9(4), s. 433-451.

Crow, RB. & Philips, DR. (2004). Hazing – What the Law Says. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team – Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., s. 19-31.

Crow, RB. & Rosner, SR. (2002). Institutional and Organizational Liability for Hazing in Intercollegiate and Professional Team Sports. *St. John's Law Review*, 76(1), s. 87-114.

16-åringar sextrakasseras på skidgymnasium (2013). *Dagens Nyheter*, 25 februari.
<http://www.dn.se/nyheter/sverige/16-aringar-sextrakasseras-pa-skidgymnasium/>

David, P. (2005). *Human Rights in Youth Sport – A Critical Review of Children's Rights in Competitive Sports*. New York: Routledge.

De Albuquerque, CL. & Paes-Machado, E. (2004). The Hazing Machine: The Shaping of Brazilian Military Police Recruits. *Policing & Society*, 14(2), s. 175-192.

Denscombe, M. (2005). *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bråk i USA:s trupp (2005). *Dagens Nyheter*, 11 augusti, s. 5.

Drout, CE. & Corsoro, CL. (2003). Attitudes Toward Fraternity Hazing Among Fraternity Members, Sorority Members, and Non-Greek Students. *Social Behavior and Personality*, 31(6), s. 535-544.

Ejlertsson, G. (1996). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Ejvegård, R. (2009). *Vetenskaplig metod*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Eliasson, A. (2010). *Kvantitativ metod från början*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Engström, LM. (red.) (1988). *Idrotten lär. Pedagogiska perspektiv på barn- och ungdomsidrott*. Stockholm: Utbildningsradion, GIH, RF, SISU.

Eriksson, M. (2004). Jag var utklädd till Hanna Graaf. *Expressen*, 11 september, s. 4.

Fagrell, B. (2002). Genus – historien om kvinnligt och manligt. I: Engström, L-M & Redelius, K. (red.). *Pedagogiska perspektiv på idrott*, Stockholm: HLS Förlag, s. 164-185.

Fahlman, J. (2007). Kravet efter skandalerna. *Expressen*, 20 september.
<http://www.expressen.se/sport/hockey/kravet-efter-skandalerna/>

- Fields, SK., Collins, CL. & Comstock, RD. (2010). Violence in Youth Sports: Hazing, Brawling and Foul Play. *Br J Sports Med*, 44, s. 32-37.
- Finkel, MA. (2002). Traumatic Injuries Caused by Hazing Practices. *American Journal of Emergency Medicine*, 20(3), s. 228-233.
- Fundberg, J. (2003). *Kom igen. Gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Diss. Stockholms Universitet. Stockholm: Carlsson.
- Gershel, JC. et al. (2003). Hazing of Suburban Middle School and High School Athletes. *Journal of Adolescent Health*, 32(5), s. 333-335.
- Gratton, C. & Jones, I. (2010). *Research Methods for Sport Studies*. London: Routledge.
- Groves, M., Griggs, G. & Leflay, K. (2012). Hazing and Initiation Ceremonies in University Sport: Setting the Scene for Further Research in the United Kingdom. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*, 15(1), s. 117-131.
- Hirdman, Y. (2001). *Genus – om det stabilas föränderliga former*. 2. uppl. Malmö: Liber AB.
- Holm, S. (2003). 'Jag blev så rädd att jag bara sprang'. *Aftonbladet*, 9 augusti. <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/article10385898.ab>
- Holman, M. (2004). A Search for a Theoretical Understanding of Hazing Practices in Athletics. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team – Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., s. 50-60.
- Hollmann, BB. (2002). Hazing: Hidden Campus Crime. *New Directions for Student Services*, 99, s. 11-23.
- Hoover, N. & Pollard, N. (1999). *Initiation Rites and Athletics: A National Survey of NCAA Sports Teams*. Alfred University and Reidman Insurance Co. Inc.
- Howard, A. & EnglandKennedy, E. (2006). Breaking the Silence: Power, Conflict, and Contested Frames within an Affluent High School. *Anthropology & Education Quarterly*, 37(4), s. 347-365.
- Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. (2013). *Forskningsetiska riktlinjer*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [acc: 14/10 2013].
- Jefferson Lenskyj, H. (2004). What's Sex Got to Do with It? – Analyzing the Sex + Violence Agenda in Sport Hazing Practices. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team – Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., s. 83-96.
- Johnson, J. (2011). Through The Liminal: A Comparative Analysis of Communitas and Rites of Passage in Sport Hazing and Initiations. *Canadian Journal of Sociology*, 36(3), s. 199-227.

Johnson, J. & Donnelly, P. (2004). In Their Own Words: Athletic Administrators, Coaches, and Athletes at Two Universities Discuss Hazing Policy Initiatives. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team – Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., s. 19-31.

Keating, CF. et al. (2005). Going to College and Unpacking Hazing: A Functional Approach to Decrypting Initiation Practices Among Undergraduates. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 9(2), s. 104-126.

Kirby, SL. & Wintrup, G. (2002). Running the Gauntlet: An Examination of Initiation/Hazing and Sexual Abuse in Sport. I: Brackenridge, C. & Fasting, K. (red.). *Sexual Harassment and Abuse in Sport: International Research and Policy Perspectives*. London: Whiting & Birch Ltd., s. 65-90.

Kjelldén, J. (2007). Välkomnade – genom att bli rakade, smiskade och få galgar i ändtarmen. *Expressen*, 11 september. <http://www.expressen.se/sport/hockey/valkomnade-genom-att-bli-rakade-smiskade-och-fa-galgar-i-andtarmen/>

Kowalski, C. & Waldron, J. (2010). Looking the Other Way: Athletes' Perceptions of Coaches' Responses to Hazing. *International Journal of Sport Science & Coaching*, 5(1), s. 87-100.

Larsson, H. (2009). Idrottens könsmonster – varför finns de? Vad handlar de om? *Svensk idrottsforskning*, 1, s. 11-15.

Leifby, M. (2011). Vi kommer få skämma ut oss. *Aftonbladet*, 22 januari. <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/landslagsfotboll/landslaget/article12512028.ab>

Lewenhagen, J (2004). Juniorer hem med rakade skallar. *Dagens Nyheter*, 24 september, s. 4.

Lindh, S. (2012). Elever tvingades äta kattmat under nollning. *Expressen*, 4 september. <http://www.expressen.se/nyheter/elever-tvingades-ata-kattmat-under-nollning/>

Linné, H. (1998). MIF basen rasar över spelarnas nakna julklapp. *Expressen*, 21 december, s. 39.

Malszecki, G. (2004). “No Mercy Shown Nor Asked” – Toughness Test or Torture? - Hazing in Military Combat Units and Its “Collateral Damage”. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team – Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., s. 32-49.

Miegel, F. & Johansson, T. (2002). *Kultursociologi*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Modin, J., Eslander, J. & Holmberg, L. (2012). Här ”straffas” han med nakenlek på träningen. *Expressen*, 13 juni. <http://www.expressen.se/sport/fotboll/em/har-straffas-han-med-nakenlek-pa-traningen/>

Montague, DR. et al. (2008). Hazing Typologies: Those Who Criminally Haze and Those Receive Criminal Hazing. *Victims and Offenders*, 3, s. 258-274.

Mravec, M. (2007). Hetsade att hoppa. *Expressen*, 11 september. <http://www.expressen.se/sport/hetsade-att-hoppa/>

Nuwer, H. (2004). How Sportswriters Contribute to a Hazing Culture in Athletics. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team: Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholar's Press Inc., s. 118-131.

Owen, SS., Burke, TW. & Vichesky, D. (2008). Hazing in Student Organizations: Prevalence, Attitudes, and Solutions. *The Research Journal of the Association of Fraternity Advisors*, 3(1), s. 40-58.

Pershing, JL. (2006). Men and Women's Experiences with Hazing in a Male-Dominated Elite Military Institution. *Men and Masculinities*, 8(4), s. 470-492.

Redelius, K. (2003). *Ledarna och barnidrotten. Idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Diss. Lärarhögskolan i Stockholm. Stockholm: HLS Förlag.

Riksidrottsförbundet (2009). *Idrotten vill – Idrottsrörelsens idéprogram*. Stockholm: André & Holm AB.

Rees, RC. (2010). Bullying and Hazing/Initiation in Schools: How Sports and Physical Education Can Be Part of the Problem and Part of the Solution. *Journal of Physical Education New Zealand*, s. 24-27.

Srabstein, J. (2008). Deaths Linked to Bullying and Hazing. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 20(2), s. 235-239.

Sutton, E. et al. (2000). Hazing as a Form of Campus Violence. *National Association of Student Affairs Professionals Journal*, 3(1), s. 34-45.

Svender, J. (2005). *Inkilning inom idrottsrörelsen – en kvalitativ studie: FoU-rapport: 2005:7*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Sweet, S. (1999). Understanding Fraternity Hazing: Insights from Symbolic Interactionist Theory. *Journal of College Student Development*, 40(4), s. 355-64.

Trost, J. (2012). *Enkätboken*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Trota, B. & Johnson, J. (2004). A Brief History of Hazing. I: Johnson, J. & Holman, M. (red.). *Making the Team: Inside the World of Sport Initiations and Hazing*. Toronto: Canadian Scholar's Press Inc., s. x-xvi.

AIK-tonåringar inför rätta för våldtäkt (2003). *Expressen*, 7 januari.
<http://www.expressen.se/sport/aik-tonaringar-infor-ratta-for-valdtakt/>

Van Raalte, JL. et al. (2007). The Relationship Between Hazing and Team Cohesion. *Journal of Sport Behavior*, 30(4), s. 491-507.

Waldron, JJ. & Kowalski, CL. (2009). Crossing the Line: Rites of Passage, Team Aspects, and Ambiguity of Hazing. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 80(2), s. 291-302.

Waldron, JJ. & Krane, V. (2005). Whatever it Takes: Health Compromising Behaviors in Female Athletes. *Quest*, 57, s. 315-329.

Waldron, JJ., Lynn, Q. & Krane, V. (2011). Duct Tape, Icy Hot & Paddles: Narratives of Initiation onto US Male Sport Teams. *Sport, Education and Society*, 16(1), s. 111-125.

Weinberg, RS. & Gould, D. (2007). *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. 4. uppl. USA: Human Kinetics.

Öhman, L. (2007). 'Stenålders-tendenser'. *Aftonbladet*, 25 juni.
<http://www.aftonbladet.se/sportbladet/fofboll/internationell/article11108340.ab>

Inkilning inom idrotten

När en idrottsutövare kommer till ett nytt lag eller en ny grupp händer det ibland att han eller hon får i uppdrag att utföra vissa aktiviteter och att göra dessa när de andra tittar på. Detta brukar benämnas *inkilning* eller *nollning*. Inkilning handlar alltså om att be nya medlemmar i en grupp att genomföra speciellt arrangerade aktiviteter i åsyn av de gamla medlemmarna.

På Gymnastik och idrottshögskolan (GIH) i Stockholm pågår en studie om idrottande ungdomars erfarenheter av inkilning. Syftet är att bland annat att undersöka hur vanligt förekommande inkilning är, hur det går till samt hur det upplevs av de inblandade.

Du som läser på ett riksidrottsgymnasium har ofta lång erfarenhet av att idrotta i en förening. Din medverkan är frivillig, men vi hoppas att du vill bidra med dina erfarenheter och besvara denna enkät. Du behöver inte skriva ditt namn och svaren kommer inte att kopplas till enskilda personer. När du har besvarat enkäten, ber vi dig lägga det i ett medföljande kuvert som du klistrar igen innan du lämnar det till din lärare eller annan ansvarig person.

Tack på förhand för din medverkan!

Karin Redelius
Vetenskapligt ansvarig
Gymnastik- och idrottshögskolan
Tel: 0703-99 95 75

Olof Unogård
Projektledare
Gymnastik- och idrottshögskolan
Tel: 070-373 28 46

Din idrottsbakgrund och erfarenhet av inkilning

1. Kön

Man

Kvinna

2. Ålder: _____

3. Hur gammal var du när du började idrotta i en förening? _____ år

4. I vilken/vilka idrotter är eller har du varit aktiv? *Avser enbart föreningsidrott.*

Idrott/er: _____

5. På vilken/vilka nivåer utövar eller har du utövat idrott? *Du kan ange flera svar.*

Motionsnivå (ingen tävlingsaktivitet), idrott/er: _____

Tävljar eller deltar i matcher på låg nivå, idrott/er: _____

Tävljar eller deltar i matcher på elitnivå, idrott/er: _____

6. Har du någon gång bytt idrottsförening efter 13 års ålder?

Nej

Ja, en eller två gånger

Ja, tre eller fler gånger

7. Har du någon gång bytt grupp eller lag i din förening så att du kommit som ny till laget/gruppen?

Nej

Ja, en eller två gånger

Ja, tre eller fler gånger

8. Har du erfarenhet av att de yngsta eller de som är nya i en grupp, får göra saker som de äldre, eller mer erfarna, inte behöver (t ex bära utrustning/material eller sitta på de sämsta platserna i omklädningsrummet/spelarbussen)?

Nej, inte alls

Ja, det har hänt någon gång

Ja, det händer ofta

9. Du som har erfarenhet av detta, ge exempel på vad det kan handla om att yngre/nykomlingar får göra:

10. Har du någon gång hört talas om att inkilning förekommit i ett idrottssammanhang? Du kan ange flera svar.

Nej

Ja, jag har hört att det hänt i andra föreningar

Ja, jag har hört att det hänt i den förening jag tillhör/har tillhört

Ja, jag har hört att det hänt på andra riksidrottsgymnasier

Ja, jag har hört att det hänt på mitt riksidrottsgymnasium

11. Du som svarade ja på fråga 10, hur har du hört talas om det? Du kan ange flera svar.

Via massmedia (Tv, tidningar, radio)

Via internetforum/sociala medier

I snack med kompisar

Annat sätt: _____

12. Beskriv hur en inkilning du hört talats om gått till:

13. Har du själv någon gång varit med om att bli "nollad" eller "inkilad"? Du kan ange flera svar.

- Nej
 - Ja, i förening jag tidigare var med i
 - Ja, i min nuvarande förening
 - Ja, på riksidrottsgymnasiet
 - Ja, i följande sammanhang: _____
-

14. I vilken/vilka idrotter skedde det?

Idrott/er: _____

15. Du som svarade ja på fråga 13, hur många gånger har du varit med om att bli "nollad" eller "inkilad"?

1	2	3	4	5 eller fler gånger
☐	☐	☐	☐	☐

16. Har du själv varit med om att "nolla" eller "kila in" någon ny idrottare någon gång?

Nej, aldrig	Ja, någon enstaka gång	Ja, vid flera tillfällen
☐	☐	☐

17. I vilken/vilka idrotter skedde det?

18. Varför tror du att inkilning förekommer inom idrotten?

Nu följer ett antal frågor som handlar om hur en inkilning kan gå till. Om du har varit med om att bli inkilad eller att kila in vid flera tillfällen får du svara så som du tycker bäst överensstämmer med hur det kan gå till. **Om du inte har erfarenhet av inkilning, kan du gå vidare till fråga 38.**

19. När ägde inkilningen rum? Du kan ange fler svar.

- I samband med ett läger/en turnering
- Under eller efter en vanlig träning
- Utanför den idrottsliga verksamheten
- På en fest med laget/gruppen
- Annat tillfälle, nämligen: _____

20. Förekom det alkohol under inkilningen?

Ja	Nej
☐	☐

21. Var lagets/gruppens ledare närvarande under inkilningen?

Nej	Ja, men de deltog inte	Ja, och de deltog aktivt
☐	☐	☐

22. Beskriv så noga som möjligt hur en inkilning du varit med om gått till:

Nedan följer ett antal påståenden som du som har erfarenhet av inkilning ska ta ställning till.

23. Mina upplevelser av inkilning är positiva.

Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
☐	☐	☐	☐

24. Vid en inkilning förväntas du göra det du blir tillsagd.

Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
☐	☐	☐	☐

25. Det är svårt att säga att man inte vill delta.

Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
☐	☐	☐	☐

26. Det är de befintliga gruppmedlemmarna som styr inkilningens regler.

Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
☐	☐	☐	☐

27. Den som blir inkilad brukar tycka att det är en kul grej.

Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
☐	☐	☐	☐

28. En inkilning är ett bra sätt att skapa sammanhållning i en grupp.

Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
☐	☐	☐	☐

29. En inkilning innehåller ofta drag av kränkningar och förödmjukelse.

Instämmer
helt

Instämmer
mestadels

Instämmer
knappast

Instämmer
inte alls

30. Att bli inkilad handlar om att visa sig stark inför gruppen/laget.

Instämmer
helt

Instämmer
mestadels

Instämmer
knappast

Instämmer
inte alls

31. Att bli inkilad handlar om att visa sig lojal mot gruppen/laget.

Instämmer
helt

Instämmer
mestadels

Instämmer
knappast

Instämmer
inte alls

32. Den som blir inkilad är i en utsatt position.

Instämmer
helt

Instämmer
mestadels

Instämmer
knappast

Instämmer
inte alls

33. Inkilning handlar om att föra föreningens eller gymnasiets traditioner vidare.

Instämmer
helt

Instämmer
mestadels

Instämmer
knappast

Instämmer
inte alls

34. Inkilning handlar om att välkomna den nye idrottaren till laget/gruppen.

Instämmer
helt

Instämmer
mestadels

Instämmer
knappast

Instämmer
inte alls

35. Helst hade jag velat avstå från att delta i inkilningen.

Instämmer
helt

Instämmer
mestadels

Instämmer
knappast

Instämmer
inte alls

36. Har du någon gång varit med om en inkilning som du tycker var obehaglig?

Ja

Nej

37. Om du svarade ja, beskriv vad som kändes obehagligt:

38. Till sist ber vi dig svara på en fråga som inte har med inkilning att göra, men som vi ändå är intresserad av att höra dina erfarenheter av:

Under sommarens EM-slutspel för herrar i fotboll uppmärksammades landslagets så kallade "rövbombning". Den spelare som förlorade en lek kallad "gris" bestraffades genom att övriga spelare fick skjuta förloraren i baken med fotbollar. Förekommer det någon liknande aktivitet där förloraren bestraffas i din idrott?

Ja, någon gång i veckan

Ja, någon gång i månaden

Ja, någon gång om året

Nej, aldrig

39. Du som svarade ja ovan, beskriv kort hur en sådan lek kan gå till:

TACK FÖR ATT DU TOG DIG TID ATT BESVARA ENKÄTEN!